

Çingü

KÜLTÜR SANAT EDEBİYAT DERGİSİ • YIL: 16 • SAYI: 94 • KASIM - ARALIK

Kültür ve Turizm Bakanlığı dergimizin abonesidir

ISSN: 1309-7717
85 ₺

KAYSERİ

1.ULUSLAR ARASI

ŞİİR ŞÖLENİ

22-23 KASIM 2025

Şiirin Kalbi Bu Kasım
Kayseri'de Atacak

Ulusal ve uluslararası şiir dünyasının kıymetli temsilcilerini

1. Uluslararası Şiir Günleri'nde bir araya getiriyoruz.

Duyguların, düşüncelerin ve kelimelerin iz bıraktığı bu özel buluşmaya
tüm şairlerimizi içtenlikle davet ediyoruz.

 Melikgazi Belediyesi Tiyatro Salonu

www.cingidergisi.com

 0532 592 73 55

Çingü
Kültür Sanat Edebiyat Dergisi

 Cumhuriyet Mah. Mevlevi Cad.
Cıncıklı İşhanı Kat: 3/307
Melikgazi / Kayseri

Çıngı

Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi
Kayseri Yazarlar Şairler ve Sanatçılar Derneği (KAYSADER) yayın organıdır.
(İki ayda bir yayınlanır)

ISSN: 1309-7717

KAYSADER ÇINGİ	*	YAZI DANIŞMA KURULU
Adına İmtiyaz Sahibi	*	Prof. Dr. Kudret ALTUN
	*	İsmail KAYA
Yazı İşleri Müdürü	*	Doç. Dr. Ahmet KAYASANDIK
	*	Kadir ACI
Genel Yayın Yönetmeni	*	Abdullah AYATA
	*	Duran TAMER
	*	Şeyhmus ÇİÇEK
Halkla İlişkiler	*	Köksal AKÇALI
	*	Yusuf DOĞDU
	*	Mustafa Ferit YILDIZ
Reklam ve Tanıtım	*	Mustafa ACAR
	*	Dizgi, Mizanpaj
	*	Hanife KANTAR
	*	Şeyhmus ÇİÇEK

İletişim Adresi

cingidergisi@gmail.com

0 352 818 55 30 - 0 532 202 71 86

Yazışma Adresi

Cumhuriyet Mah. Mevlevi Cad. Cıncıklı İşhanı
Kat: 3/307 PK: 212 Melikgazi/KAYSERİ

Katkı İçin

Kayseri Yazarlar Şairler ve Sanatçılar Derneği
Ziraat Bankası Erciyes Şubesi
İBAN: TR37 0001 0019 9171 7391 6450 01

Baskı

Çağlayan Ofset Matbaacılık
Matbaacılar Sitesi 2 Blok No.: 30
tel. faks: 0 352 336 97 56
Kocasinan/KAYSERİ

Katkı Bedeli

Yurt içi: 500 TL, Yurt dışı: 25 Euro, Kurumlar: 500 TL

Bu dergideki yazılarda ifade edilen görüş ve fikirlerin hukuki sorumlulukları yazarlarına aittir. Yazılardan ve şiirlerden dergimizin ismi belirtilerek alıntı yapılabilir. Gönderilen eserler yayınlansın veya yayınlanmasın iade edilmez. Yayımlanan eserlere telif ücreti ödenmez.

içindekiler

MUSTAFA PALANCIOĞLU İLE RÖPORTAJ	Mustafa Ferit YILDIZ	3
KADINLAR BİLİRİM	Ali Rıza ATASOY	5
Şiir	Serdar SAVAŞ	5
M. AKİF'İN ÖRNEK KİŞİLİĞİ	Ahmet KAYASANDIK	6
GAZZE	Şeyhmus ÇİÇEK	13
AĞIT	Mustafa ACAR	14
KARA YASLI	Kadir ACI	14
PUSATLILI LÜTFÜ AĞA	Abdullah AYATA	15
İKİMİZ DE ÇOCUĞUZ	Halil MANUŞ	18
ADIN ÖĞRETMEN	Halil GÜLŞEN	18
DÜNYA DİLİ TÜRKÇE	Zeki GÜLER	19
CUMHURİYET DESTANI	Duran TAMER	25
CUMHURİYET SEVDASI	Handan UÇAK TUNCA	26
KIŞ ERKEN GELDİ	Köksal AKÇALI	26
M. F. AHUNDZADE HAKKINDA...	Tamella ALİYEVA	27
AĞAÇ	Atabey ÇAKICI	32
ARZUHÂLCİLER	İhsan YALÇINKAYA	33
KİM SESLER	Nilüfer AÇILAN YILDIZ	35
BİR MANİNİZ YOKSA	Fatma ÇETİN KABADAYI	36
AŞKIN DİKENLİ YOLU	Harika UFUK	38
YAĞMURLAR ÜLKESİNDE NEHİRLER TERS AKARMIŞ	Ali Rıza NAVRUZ	39
GİDİYOM	İsmet BOZKURT	40
TANİYAMAZSIN	Hamza EROĞLU	40
BİR AŞK FISILDAMASI	Çelebi ÖZTÜRK	41
BİR YAZ AKŞAMI	Melahat ÖZÇOBAN	42
ÖLÜM KOKUSU	Banu SANCAK	42
ANADOLU	İlhan ALTUN	43
ELVEDA İSTANBUL	İsmail KAYA	45
GECE BOYUNCA	İbrahim H. MANTIOĞLU	45
MARAŞLI ŞEYHOĞLU KİMDİR?	Hasan ÇİFTÇİ	46
GÖR BENDEKİ NEŞEYİ	Şerif Mengü TEMUR	47
BENİ KÖYÜME GÖMÜN	Meryem IRKILATA	48

MELİKGAZİ BELEDİYE BAŞKANI SAYIN MUSTAFA PALANCIOĞLU İLE RÖPORTAJ

Mustafa Ferit YILDIZ

Mustafa YILDIZ: Sayın Başkanım, sizi daha yakından tanımak isteriz. Öncelikle ö geçmişinizden bahseder misiniz? Eğitim hayatınız, mesleki geçmişiniz ve bugüne kadar üstlendiğiniz görevler hakkında bilgi verebilir misiniz?

Mustafa PALANCIOĞLU: 1970 yılında Kayseri’de doğdum. 1992 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi Harita Mühendisliği Bölümünde lisansımı, 1995 yılında da yüksek lisansımı tamamladım. 1997-2002 yılları arasında Amerika Birleşik Devletlerinde University of Mainede doktora eğitimi aldım. 2009-2013 yılları arasında Orta Anadolu Kalkınma Ajansı Genel Sekreterliği görevini yürüttüm. 2014-2019 yılları arasında Talas Belediye Başkanı olarak görev yaptım. 2019 yılından beri de Melikgazi Belediye Başkanı olarak görevimi sürdürüyorum. Ayrıca 2014 yılından beri Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresinde ve 2019 yılından beri de Avrupa-Akdeniz Bölgesel ve Yerel Meclisinde Türkiye Ulusal Heyeti Üyesi olarak görev yapıyorum. 2021 yılından bugüne kadar Kayseri Serbest Bölge A.Ş.’nin Yönetim Kurulu Başkanı olarak görev yapmaktayım. Evli ve 4 çocuk babasıyım.

MY: Çocukluk hayalleriniz nelerdi? Gençliğinizde hangi mesleği yapmak istiyordunuz? Bugünkü görevinizle o yıllardaki hayalleriniz arasında nasıl bir bağ kuruyorsunuz?

MP: Aslında amcam eczacı olduğu için ben de eczacı olmayı düşünüyordum ama daha sonrasında Harita ve Kadastro Mühendisliği bölümünü kazanıp bu alanda çalışma-

ya devam ettim. Şu anda da bu tercihimden dolayı oldukça memnunum.

MY: Belediye başkanlığı, büyük sorumluluk gerektiren ve zorlukları olan bir görev. Sizi bu yola sevk eden temel motivasyon neydi? Bu görevi üstlenme kararınızda hangi etkenler belirleyici oldu?

MP: Önceki dönem Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanımız Mehmet Özhasenki’nin Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanlığı döneminde danışmanlığını yaptığımdan kendisi bana Orta Anadolu Kalkınma Ajansı’nın (ORAN) genel sekreterliği görevini teklif etti. Sonrasında Erciyes Üniversitesinde akademisyen olarak çalışırken ORAN’ın genel sekreterliğine geçtim. Burada yaklaşık 4 yıl süre ile görev yaptıktan sonra Özhasenki Bakanımızın teklifi ile siyasete atılarak Talas Belediye Başkanlığı görevine seçildim. Özellikle harita mühendisi olmam, şehir plancılığı eğitimi almış olmam ve birçok konuda şehircilikle ilgili 1995 yılından beri çalışma yapmış olmam da belediye başkanı olarak güzel hizmetler yapmamıza vesile oldu.

MY: Kayseri denince sizin aklınıza ilk olarak ne geliyor? Şehrimizin sizin dünyanızdaki yeri nedir? Birkaç kelimeyle Kayseri’yi nasıl tanımlarsınız?

MP: Kayseri deyince aklıma ilk Erciyes Dağı geliyor, ticaret geliyor, şehircilik açısından düzenli yaşanabilir bir şehir, aile hayatına ve eğitime uygun bir şehir aklıma geliyor.

Dolayısıyla Kayseri güvenli, güzel ve

özellikle insanların konforlu ve rahat yaşayabileceği bir şehir aklıma geliyor.

MY: Bugüne kadar Kayseri için birçok proje ve çalışma gerçekleştirdiniz. İlk etapta aklınıza gelen, sizin için özel anlam taşıyan projeler hangileri? Şehrimize değer kattığını düşündüğünüz çalışmalardan birkaçını bizimle paylaşır mısınız?

MP: Özellikle Kayseri'deki sanayinin geleceğini düşünerek Melikgazi Belediyesi Mehmet Altun Havacılık ve Uzay Teknolojileri Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesini açtık. Ulusal ve uluslararası havacılık standartlarını bilen teorik, teknik ve uygulama bilgisine sahip öğrenciler burada yetişecek. Bu okulda havacılık sektöründe yetişmiş nitelikli mezunlar verilecek. Bu lise havacılık alanında büyük bir yatırım ve büyük bir katma değerdir.

Selçuk Bayraktar ve T3 Vakfı başta olmak üzere TAI, TEİ, TUSAŞ, Alp Havacılık gibi sivilde ya da kamuda olan tüm firmalara buradan personel yetişecek. Melikgazi Belediyesi olarak iş garantili bir okulu hayata geçirmiş olduk. Kayseri'nin inşallah yarım kalan havacılık hikâyesi burada tekrar devam etmeye başlayacak. Bir diğeri 'Çarşı Melikgazi'. Özellikle ticareti ile meşhur Kayseri'de ticari anlamda Türkiye'de ilk defa bir Gıda AVM şeklinde olan ve yerel ürünlerin satılacağı tamamı gıda ürünlerinden oluşan bir çarşının açılması önemli diye düşünüyorum. Özellikle Avrupa ülkelerinde benzerleri olan ve Kayseri'de ilkini bizim yaptığımız vizyoner bir proje olan Çarşı Melikgazi ilçemize ayrı bir renk kattı. Bir değer önem verdiğim proje de Gön Han. Özellikle tarihî eserlerin restore edilerek yeniden hayata kazandırılmasına önem veriyoruz. Gön Han'ı 520 yıl sonra tekrar Kayserimize, kültürümüze, günümüze kazandırmış olduk. Yapmış olduğumuz bir başka restorasyon projesi Köşk Medrese. 700 yıl sonra Köşk Medreseyi yeniden gün yüzüne çıkardık. Akıl Küpü Kütüphaneleri de bizim önem verdiğimiz projelerimiz arasında. Gençlerin kendi mahallesinde konforlu, güvenilir ve güzel ortamlarda ders çalışmasını sağlayan kütüphanelerimizi gençler çok sevdi. Böylece gençle-

rimiz merkeze gelmeden kendi mahallesinde hizmet alıyor.

MY: Kayseri'deki kültür, sanat ve edebiyat faaliyetlerine verdiğiniz destekle sıkça gündeme geliyorsunuz. Bu ilgi nereden kaynaklanıyor? Şehrimizdeki sanatsal ve kültürel faaliyetleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

MP: Kayseri son dönemlerde kültür ve sanat etkinlikleri açısından önemli etkinliklere ev sahipliği yapıyor. Kültür ve sanat, bir şehrin gelişmesinde, kültürel olarak zenginleşmesinde önemli faaliyetler. Bunu bildiğimiz için özellikle bu alanlara destek veriyoruz. Kültür ve sanata dair etkinlikler şehirlerin, insanların, nefes alma ve soluklanma yeridir. Her zaman tüketen değil, üreten bir belediye olduk. Hunat Mahallesi'nde şehir merkezinde eski Nazmi Toker İlkokulunu restore ederek Melikgazi Sanat Merkezi olarak hayata kazandırıyoruz. Burada birçok sanatsal ve kültürel faaliyetler yapacağız. Aynı zamanda kültürel birçok projeyi de hayata geçiriyoruz.

Bunlardan bir tanesi Bakkaloğlu Bağ Müzesi. Kayseri'de bağcılık kültürünü gelecek nesillere aktarmak için Melikgazi Bağ Müzesini hayata geçiriyoruz. Kayseri'nin bağcılık kültürünü yeniden yaşatacak bu güzel bir projeyi Germir'de hayata geçiriyoruz.

MY: Sizi ne zaman görsek yüzünüzde bir tebessüm oluyor. Bu içtenliğin kaynağı nedir? Hayat felsefeniz nedir? Kendinize örnek aldığınız kişi ya da kişiler var mı?

MP: Her zaman elimden geldiğince pozitif ve mutlu olmaya çalışıyorum. Mutlu olmayı ve mutlu etmeyi seviyorum. İnsanlar mutlu olunca yüzleri gülünce benim de yüzüm gülüyor. Küçük şeylerden mutlu olmayı bilen bir insanım. Samimi olarak, yürekten isteyerek bir işi yapmak insanın yüzüne ve işine yansıyor. Yaşam felsefesi olarak düşünecek olursak kendime, Necip Fazıl Kısakürek, Nuri Demirağ başta olmak üzere Sezai Karakoç gibi kişileri örnek alıyorum. Bunların hayatları bize önemli doneler veriyor. Hakeza yaşadığı çağın çok daha ötesinde bir deha olan Mimar Sinan'ın 44 yaşından sonra hayata bakış açısı ve bu yaştan sonra mimarlık kariyerine yüzlerce eser sığdırması çok büyük bir başarı. Mimar Sinan, benim için ayrı bir rol modelidir.

MY: Söyleşimizin sonunda, şehrimizin kıymetli insanlarına iletmek istediğiniz bir mesaj var mı? Kayseri halkına, özellikle gençlere ve geleceğe dair umutlarınıza dair birkaç cümleyle seslenmek ister misiniz?

MP: Özverili bir şekilde çalıştığınızda yıllar içerisinde bunun karşılığını çok rahat alıyorsunuz. Ben ülkem, şehrimi ve Melikgazi ilçemizi çok seviyorum. Bu kapsamda şehrimizin ve ilçemizin daha da gelişmesi ve kalkınması için birçok vizyon projemizi hayata geçirdik.

Yeni projelerimiz de hızla devam ediyor. Dolayısıyla pes etmeden profesyonel bir şekilde çalışmak, ülkemizi iyi noktalara getirmek için herkesin mücadele etmesi gerektiğini düşünüyorum. Gençler bizim geleceğimiz, aydınlık yarınlarımızın en büyük güvencesidir. Bu milletin gençleri akıllı, donanımlı, kendini iyi yetiştirmiş, geleceğini düşünen ve bunun için çalışan değişimi yakalayan gençler olmalı.

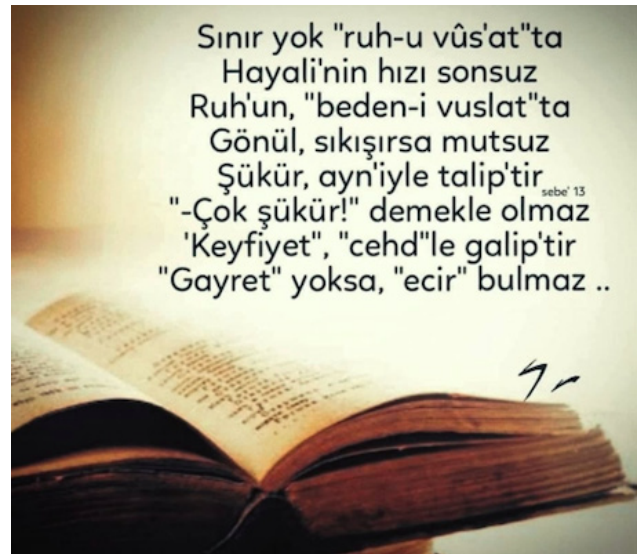
KADINLAR BİLİRİM

kadınlar bilirim ufukta umuttular
ve mevsimler gibiydiler
onlarda sezdim baharın gelişini
rüzgârın esişini
bilmem gözlerinin derinliklerinde
beni kaç kez unuttular

kadınlar bilirim belki efsaneydiler
ve gizem dolu evrende
kimi akan nehirdi kimi bir parça güneş
kimi müşfik bir anne
ya da vefalı bir eş
gibi bir ömür içimdeydiler

kadınlar bilirim gerçektiler hayaldiler
ve yıldızsız siyah gecelerde
uzakta inleyen neydiler
ışıkta pervaneydiler
şimdi yok onlardan bir iz bir seda
belki hepsi meçhul ve muhayyeldiler

Ali Rıza ATASOY

Serdar SAVAŞ

MEHMET ÂKİF'İN ÖRNEK KİŞİLİĞİ

Doç. Dr. Ahmet KAYASANDIK

*"Medeniyet denilen maskara mahlûku görün:
Tükürün maskeli vicdânına asrın, tükürün!"*

Mehmet Âkif azimli, dindar, vefalı bir vatansever, mütevazı bir dava adamıdır. Âkif, zorluklara karşı çelik gibi güçlü, haksızlığa karşı fırtınalı bir deniz kadar hırçın, inandıklarına karşı aciz bir itaatkârdır. Onun hakkında öğrendiğimiz her şey, bir hazine odasında elimize aldığımız mücevherler gibidir. Onu tanımak en sevdiğimiz kitabın sayfalarına dokunmak, yıllardır aradığımız örnek insanı bulmak gibidir. Mehmet Âkif'le ilgili bize öğretilen en temel bilgi İstiklâl Marşı'mızın şairi olduğudur. Fakat perdenin arkasında bilmediğimiz bir Âkif daha var.

Mehmet Âkif Ersoy, 1873 yılının aralık ayında, İstanbul'un Fatih ilçesinin Sarıgözel semtinde doğdu. Babası Mehmet Tahir Efendi (1826–1888) ve annesi Emine Şerife Hanım'dır (1836–1926). Babasının kendisine verdiği isim/mahlâs, ebced hesabıyla doğumuna da tekabül eden "Ragîf"tir. Ragîf Arapça bir nevi' ekmek demektir. "Ragîf" ev halkı ve mahalleli arasında kullanılmadığından zamanla "Âkif" e dönüşmüştür. Bayramıç'te çıkarılan nüfus kâğıdına da Âkif olarak geçmiştir. Bu suretle adı "Mehmed", mahlâsı da "Âkif" kalmıştır. Fakat kendi ifadesine göre babası kendisine hep "Ragîf" şeklinde seslenmiştir.

Diğer Tahir'lerden ayırmak için babasına Temiz Tahir Efendi derlerdi. Âkif, baba terbiyesiyle sıkı bir ahlakçı olarak, doğrucu, hakperest ve dürüst bir kişilik olarak yetişti. Çok hassas, sağlam bünyeli, sağlam seciyeli, anlayışlı, tecrübeli dindar ve derin görüşlü bir anne olan Emine Şerife Hanım da Âkif'in karakterinde derin izler bırakmıştır.

İlk tahsiline babası Tahir Efendi'den aldığı lisan eğitimiyle başlayan Mehmet Âkif,

iki yıl kadar Emir Buhârî Mahalle Mektebi'ne devam ettikten sonra 1880'de Fatih Mektebi İbtidâîsi'ne girdi. Bu sırada bir yandan da "hem babam hem hocamdır!" dediği Tâhir Efendi'den Arapça derslerine devam etti.

İlköğreniminden sonra Fâtih Merkez Rüşdiyesini iki yılda bitirerek Mülkiye Mektebinin lise kısmına kaydoldu. Âkif'in Rüşdiye tahsilinde en çok lisan derslerine eğilimi vardı. Türkçe, Arapça, Farsça ve Fransızcada birinciydi.

1889'da babasının vefatı dolayısıyla hayata bir an önce atılmak için, Mülkiye Baytar Mektebine geçti. Büyük Fatih yangınında evlerinin yanmasına ve ailece sıkıntı içerisinde olmalarına rağmen, 1893'te Baytar mektebini birincilikle bitirdi.

Memuriyetinde Rumeli merkezli Edirne ile Anadolu merkezli Adana ve Arabistan merkezli Şam havalisinin çeşitli bölgelerinde bulaşıcı hayvan hastalıkları üzerine çalışmalar yaptı. Ordu için gerekli alımları yapmakla görevlendirildiği Şam ve civarında Arabistan coğrafyasını ilk defa yakından tanıma fırsatını buldu. Ayrıca, küçük yaşta başlayıp da tamamlama fırsatı bulamadığı hafızlığını da ikmal eden Mehmet Âkif, şiir ve sanat anlayışının şekillenmesinde etkili olan halkı ve köylüleri de yakından tanıma imkânını elde etti.

İstanbul yıllarında, memuriyetinin yanı sıra bir yandan da Halkalı Ziraat ve Çiftlik Makinist Mekteplerinde kitabet-i resmiye hocalığı yaptı (1906-1907). II. Meşrutiyet'in ilanından sonra Sırât-ı Müstakim mecmuasını çıkarmaya başladı. Aynı yıl, İstanbul Darülfünunu Edebiyat Şubesi Osmanlı Edebiyatı müderrisliğine de getirildi. Çeşitli kurumlarda hocalık yaptı. Türkçe ve edebiyat dersleri

okuttu. Arap edebiyatı ve tercüme usulü dersleri de verdi.

1911 yılı nisanından itibaren daha sonra yedi kitapta toplayacağı Safahât'ını meydana getirecek manzumelerini Sırât-ı Müstakim mecmuasında neşre başladı.

Mesai arkadaşına yapılan haksızlık sebebiyle 1913 mayısında memuriyetten istifa ettiği gibi aynı yılın sonunda fikrî ayrılık yüzünden İstanbul Darülfünunundaki görevini de bıraktı. En son memuriyeti Umûr-i Baytariye Müdür Muavinliğidir.

1914 başlarında, Mısır'a ve Medine'ye iki aylık bir seyahat yaptı. 1914 sonbaharında, Harbiye Nezaretince istihbarat amacıyla kurulan Teşkilât-ı Mahsusanın görevlendirmesiyle Berlin'e giderek itilaf devletleri safında savaşır esir düşen Müslüman askerlerin kamplarını ziyaretle, savaş sonrasında bağımsızlık yolunda faaliyete teşvik eden konuşmalar yaptı. Bu seyahatin ardından yine Teşkilât-ı Mahsusanın görevlendirmesiyle 1915 mayısıyla ekimi arasında bir heyetle, devlete sadık kabilelerin desteğinin devam ettirilmesini sağlamak amacıyla Necid bölgesiyle Medine'ye gitti. Bu seyahatlerindeki izlenimlerini uzun manzumelerle dile getirdi.

1918 ortalarında Mekke emirinin davetlisi olarak bir ay kadar Lübnan'da bulundu. Buradan dönüşünde Dârü'l-Hikmeti'l-İslamiyye'nin başkâtipliğine ve mütakiben de aslî üyeliğine getirildi. Cerîde-i İlmiye'nin idaresi de uhdesine verildi. Bu arada, Maarif Nezaretince İstanbul Dârülfünununda oluşturulan Kâmûs-ı Arabî Heyeti üyeleri arasında da yer aldı.

I. Dünya Savaşı sonrasındaki ağır mütareke şartları, yaşanan işgaller ve Yunanlıların İzmir'e asker çıkarması üzerine, Millî Mücadele hareketine katılmak için 1920 şubatında Balıkesir'e giderek Kuvva-yı Milliyecilerle görüştü. Burada, Zağanos Paşa Camiiyle çeşitli yerlerde halkı birliğe ve direnmeye çağıran vaazlar verdi, konuşmalar yaptı. Balıkesir'den dönüşünde, işgal altında yaşadığı güçlüklerle ve sansürlerle bunaldığı bir dönemde, Anadolu'dan gelen davet üzerine 24 Nisan 1920'de Ankara'ya geldi.

Biga'dan en yüksek oyu alarak mebus seçildiğinden habersiz Âkif, Meclis Reisi Mus-

tafa Kemal Paşa'nın teklifiyle Burdur'dan mebus seçilerek Meclis'e girdi (5 Haziran 1920). Mebusluğu sırasında Eskişehir, Kastamonu, Burdur, Antalya, Konya, Sandıklı, Dinar gibi il ve ilçelerde halka ve cephelelerde askerlere Millî Mücadele'yi teşvik eden konuşmalar yaptı, vaazlar verdi. Bunların en önemlisi, Kastamonu Nasrullah Camiinde verdiği ünlü vaazdır. Buradaki hitabeti Sebîlü'r-reşad mecmuasında yayımlandığı gibi, risale şeklinde de basılarak Anadolu'ya ve cephelere dağıtıldı. Bütün bu gayretleri de kendisinin "Millî Mücadele'nin manevi lideri" olarak anılmasını sağladı.

Büyük Millet Meclisinin ikinci döneminde, aday gösterilmeyen Mehmet Âkif, Ekim 1923'te, dostu ve hamisi Abbas Halim Paşa'nın daveti üzerine Mısır'a gitti.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin bir kararıyla 1925'te, Diyanet İşleri Başkanlığı, Mehmet Âkif'e bir Kur'an mealı yazması teklifinde bulundu. Âkif, mealini tamamlamasına rağmen, bazı çekincelerinden dolayı teslim etmeyerek tercüme için verilen parayı iade etti.

Mısır yıllarında, Kur'an mealı çalışması dışında, Kahire'deki Edebiyat Fakültesinde Türk Dili ve edebiyatı dersleri verdi. On bir yıl kadar Mısır'da kaldı. Sıkıntılarla geçen bu süreden sonra hastalığının ağırlaşması üzerine 18 Haziran 1936'da, gözünde tüten vatanına/İstanbul'a döndü. Uzun süre tedavi gördü. Nihayetinde 27 Aralık 1936'da vefat etti. Resmî makamlardan gerekli ilgiyi görmeyen cenazesi, üniversite gençliğinin ve halkın yoğun ilgisiyle Beyazıt Camii'nden kaldırılarak Edirnekapı Mezarlığı'na defnedildi.

Hayatını Peygamber efendimizin sünnetine göre yaşamaya gayret eden Âkif, öldüğünde altmış üç yaşındaydı. Ölüm döşeginde dostlarına:

- Hayatımız boyunca sünnete tam olarak riayet edemedik ama altmış üç yaşında vefat ederek Peygamberin sünnetini yerine getireceğiz, demişti.

Hakikat adamlarının, bedel ödemiş hayatlarının, bedel ödemiş kitaplarını okuyarak istikbalin, mazinin içinde bir sır olduğunu bilen ve o sırra ulaştıracak izleri, eskimez kimselerin eskimeyen sözlerinde bulacağının ümidiyle mevcut okuma gruplarında saf al-

miş, kıymetli kimselerin ulaşacağı eskimez isimlerden biridir Mehmet Âkif Ersoy.

Âkif gerçek bir dindardı. Müslüman bir ailede doğduğu için İslâm dinine bağlıydı. Davasının en temelinde dinî inançları vardı. Dinini her şeyden üstün tutmuş ve onu yüceltmek için canla başla mücadele etmişti. İnançlarına asla laf söyletmemiş, hayatını İslâm'ın ilkelerine göre şekillendirmişti. Kendisine sorulduğu zaman da "Bence iki kutsal şey vardır: Din ve dil" derdi. Bu sebeple küçük yaştan itibaren din ve dil öğrenimine büyük önem vermiş ve başarılı da olmuştur.

Hayatının sonuna kadar idealleri doğrultusunda ilerlemiş ve yaşadığı zorluklara rağmen asla pes etmemiş, asla vazgeçmemiştir. Azmetmiş ve başarmıştır. Vatanı ve diğer değerlerini korumak için hiç durmadan çalışan Âkif, uyuşukluğu hiç sevmezdi. Ona göre Müslüman biri durmadan çalışmalıdır. Bunu hem kendi hem de toplumun ilerlemesi için yapmalıdır. Ümitsizliğe düşmenin, pes etmenin, ne kadar yanlış olduğunu da şu mısralarıyla haykırır:

*Âtiyi karanlık görerek azmi bırakmak...
Alçak bir ölüm varsa, eminim, budur ancak.
Dünyada inanmam, hani görsem de gözümle
İmânı olan kimse gebermez bu ölümle.
Ey dipdiri meyyit, 'İki el bir baş içindir.'
Davransana... Eller de senin, baş da senindir!
His yok, hareket yok, acı yok... Leş mi kesildin?
Hayret veriyorsun bana... Sen böyle değildin.
Kurtulmaya azmin neye bilmem ki süreksiz?
Kendin mi senin, yoksa ümidin mi yüreksiz?*

Âkif bize uyanmamızı, inandığımız yolda gururla azimle yürümemizi; iman, fazilet ve bilgiyle donanmış, karakterli, ahlaklı, kişilikli, vatanına sahip çıkan, dahası bunları yüceltmek için tüm imkânları seferber eden bir gençlik olmamızı öğütlemiştir. Araştırmacılar ve yakın dostları Âkif'i bir "karakter abidesi" olarak görürler. Onun eşsiz karakteri hakkında M. Ertuğrul Düzdağ şu ifadeleri kullanmıştır: "Âkif, müthiş bir karakter sahibiydi. Gelişigüzel hadiselerin ardından sürüklenmezdi. Muayyen ve başlı başına kanaatleri, ölçüleri vardı. Kanaatlerini şu sosyal denklem üzerine kurmuştur: Din eşittir ahlak, vatanseverlik ve

ilim."

Âkif, Kur'an ahlakının gereği olarak hayatı boyunca mütevazı yaşamıştır. Gösterişten nefret etmiş hatta sırası gelmeyince ilmini bile ortaya koymamıştır. Hiçbir zaman kendini başkalarından üstün görmemiştir. Gurur ve kibir, karakterinde yoktur. Dostlarına güler yüzlü ve iyi davranırdı. Haksızlık etmektense haksızlığa uğramayı tercih ederdi. Hakiki bir Müslüman'dı. Aldatılabilir fakat kimseyi aldatmazdı. Kimsenin özel hayatını, tercihlerini, kusurlarını söz konusu yapmazdı. Sadece toplum hayatındaki yanlışları eleştirirdi. Kendi olmayanlara kızardı. Benzemeye çalışmak, taklit etmek onun sinirlendiği davranışlardı. Üzerinde uzun uzun düşünülmesi gereken hayat ölçüleri vardı. Dostlarını, arkadaşlarını ve çevresini bu ölçüleri kullanarak seçerdi.

Âkif, dürüst ve alçak gönüllü biriydi. Oğlunun şair olduğunu herkesten sonra duyan Emine Şerife Hanım, Âkif'e sordu:

- Sen şairmişsin, öyle mi?

Âkif:

- Eloğlu bu! Söylerler... İnanma anne, dedi ve "Mahalle Kahvesi", "Küfe" manzümelerinin lakırdıdan ibaret olduğunu söyleyip annesi görmesin diye bunları sakladı. Fakat annesi ısrar edince "Kahve"yi okudu. Annesinden evvel davranmak için de ilave etti:

- Dedim ya, laf!

Yalnız, annesi gözlüğünün üstünden oğluna uzun uzun baktı:

- Hayır! dedi. Laf değil! İncesini ipe, kalınını sapa dizmişsin.

Bu anekdot Âkif'teki tevazuya işaret ettiği gibi, onun nasıl bir ailede yetiştiğinin de göstergesidir.

Âkif'in vurgu yapılacak temel nitelikleri: Dindar, temiz kalpli, dürüst, güvenilir ve samimi olmasıdır. Âkif, sözünün eridir. En çok dikkat ettiği konulardan biri budur. Sözünün eri olmayanları sevmez, onları kınardı. Şu anekdot bu ahlakının güzel örneklerinden biridir:

Mithat Cemal Kuntay başından geçen şu hadiseyi anlatıyor: "Meşrutiyet'in ilk seneleri bir cuma günü adam boyu kar yağdı. O gün Âkif'in hazzetmediği şeyler işlemedi. Araba, tramvay, şimendifer... Çapa'daki evimize o

gün sütçü, ekmekçi gibi satıcılar da gelmedi. Öğle yemeğinden sonra biz hâlâ ekmekçiye beklerken kapı çalındı. Fakat Âkif Bey gelmişti. Bıyığının yarısı donmuş. Şaşırdım. Nasıl geldiğini merak ettim. Beylerbeyi'nden Beşiktaş'a nasılsa bir vapur gelmişti.

- Bu kadar mı? dedim.

Tabii ki de bu kadardı. Ve tabii ki Beşiktaş'tan Çapa'ya bu havada insanlar yürüyerek de gelirdi. Bu karda, tipide yürünen bu mesafeye ben şaşıktıkça, Âkif de benim hayrettime şaşıyordu:

- Gelememem için kar, tipi kafi değil, vefat etmem lazımdı. Çünkü geleceğim diye söz vermiştim.

İnsanların birbirine verdikleri bu sözün bu kadar korkunç bir şey olması o gün beni ürküttü. Bu vakadan sonra ona söz vermekten korktum. Onun gözünde ne karayel fırtınası, ne diz boyu kar, geçerli mazeret değildi.

Hazır yeri gelmişken bu hususa dair ikinci bir hatırayı da nakledeyim. Bir dostu anlatıyor: Balkan Harbi başlarken Âkif Bey yegâne geçim yolu olan resmî memuriyetinden istifa etti. Kirada oturduğu evine bir cuma günü gittim. Beş çocuğundan başka dört çocuk daha vardı yanında. "Bunlar kim?" dedim. "Çocuklarım!" dedi. "Bir hafta içinde fazladan dört çocuk sahibi daha olmakta bir tuhafılık yok mu?" dedim. Sonradan anlattı. Baytar mektebindeyken bir arkadaşıyla anlaşmışlar. Ölenin çocuklarına kalan, bakacak diye. Arkadaşı da vefat etmiş. Âkif Bey de anlaşmanın gereğini yerine getirmişti.

Doğru söze çok önem verirdi. Daima doğru sözlü olmayı düstur edinmiş, asla yalan söylememişti:

*Budur cihanda en beğendiğim meslek
Sözün odun olsun, hakikat olsun tek.*

Ahlak bakımından da güçlü bir şahsiyetti. Gençlere de ahlaklı olmalarını öğütlemişti:

*Ne ibrettir kızarmak bilmeyen çehren
Bırak kardeşim tahsili, git önce edep,
hayâ öğren.*

Sözünü tutmayanlara insan nazariyle

bile bakmayan Âkif'in bir diğer özelliği de hazırcevap oluşudur. Dâhilerin önemli özelliklerinden biri olan hazırcevaplık Âkif'te üst düzeydedir. Birçok örnekten birini size anlatayım:

Mehmet Âkif gururu ve kibri hiç sevmezdi. Bir gün bir mecliste bulunurken biri söze başlar ve "Ben Paris'teyken, ben Paris'teyken..." diye anlatır. Âkif yanındakilere:

- Bu adamı ikaz edin, bir daha benim yanımda bu şekilde konuşmayın, der.

Bunu duyan adam daha çok gururlanarak:

- Paris'i görmeyen adam eşektir, diye devam edince Mehmet Âkif söze girerek:

- Babanız Paris görmüş müydü? diye sorar.

-Hayır!, cevabını alınca da

- Anlaşıldı efendim, der. Meclisteki herkes meseleyi anlamıştı.

Büyük şairin düşüncelerini dile getirişinde bu denli otoriter davranmasına tahammül edemeyenler, onu her fırsatta küçük düşürmeye çalışırlardı. Özellikle onun yaşadığı şu meşhur olay hazırcevaplığının güzel örneklerindendir:

Zamane gençlerinden biri, Âkif'i güya küçük düşürmek için ona şöyle sorar:

- Siz baytardınız değil mi?

Âkif hiç istifini bozmadan:

- Evet bir yeriniz mi ağrıyordu? der.

Kimseye boyun eğmezdi. Ona göre ahlaklı insan hiçbir zaman zalimden zulümden yana olmamalı, sırf birilerini memnun etmek için güçlüyü alkışlayıp geçmişe yermemelidir. İnandıklarını söylemekten çekinmedi. Sadece şu mısralar bile onun karakterini özetlemeye yeter:

*Zulmü alkışlayamam, zalimi asla sevemem;
Gelenin keyfi için geçmişe kalkıp sövemem.
Biri ecdadıma saldırdı mı, hatta boğarım ...
- Boğamazsın ki!*

*- Hiç olmazsa yanımdan koğarım.
Üç buçuk soysuzun ardından zağarlık yapamam;
Hele hak namına haksızlığa ölsem tapamam.
Doğduğumdan beridir, âşığım istiklâle;
Bana hiç tasmalık etmiş değil altın lale!*

*Yumuşak başlı isem, kim dedi uysal koyunum?
Kesilir belki fakat çekmeye gelmez boyunum!
Kanayan bir yara gördüm mü yanar ta ciğerim,
Onu dindirmek için kamçı yerim, çiftte yerim!
Adam aldırma da geç git! diyemem, aldırırım.
Çiğnerim, çiğnenirim, hakkı tutar kaldırım!
Zalimin hasmıyım amma severim mazlumu...
İrticâın şu sizin lehçede ma'nâsı bu mu?*

Mehmet Âkif cömertti. Bütün ömrünce elinde olan her şeyi başkalarıyla paylaşmıştır. Hasan Basri Çantay anlatıyor:

- Hiç unutmam, Âkif bir akşam bizi, Ankara'da evine çay içmeye çağırmıştı. Biz tam ona gitmek üzereyken o koşşa koşşa geldi ve dedi ki:

- Akşam çayını sizde içeceğiz.

Ben tabii buna memnun oldum fakat sebebini de öğrenmek istedim. Sordum. Gülerek dedi ki:

- Bizim odanın kilimini bir fakire vermişler. O oda ki mefruşatı zaten tek kilimden ibaretti ve o tek kilimi bir fakire veren de kendisiydi.

Bir tanıdığının kendine verdiği tek paltoyu bir garibana vermesi de onun isarına delil olarak gösterilebilir.

Ayrıca İstiklal Marşı için verilen 500 liralık ödülü ihtiyacı olmasına rağmen kabul etmeyip, bu parayı kimsesiz çocuklara ve kadınlara meslek öğreten bir hayır vakfına ve şehit ailelerine bağışladığı herkesin malumudur.

Bir röportajda oğlu Emin Âkif'e:

- Babanız size bir şey bıraktı mı? sorusuna oğlunun verdiği cevap insanı onurlandırıyor ama bir yandan da yürek burkuyor:

- Muhteşem bir isim ve gurur. Başka bir şey bırakamazdı çünkü bırakacak bir şeyi yoktu.

Özellikle ülke sorunları karşısında duyarsızlaşan, bencilleşen insanımıza bu vatanın, bu doya doya yaşadığımız özgürlüğün, boş veren insanların değil, can veren, emek veren, ter döken insanların fedakârlıklarının bir eseri olduğu-nu anlatmak için Mehmet Âkif'i anmak ve anlamak önemlidir. Yoksa şahsının övülmesi onun en çok rahatsız olacağı hâllerden biridir. Âkif demek sadece şiir, sanat değil; ülke, millet ve inanç demektir. Âkif'ten bahsetmek, milletin kaderinden bahsetmektir. Çünkü o, her an mille-tin ıstırapla-

rıyla yanan bir yürek, kelim ve kalemdi.

Kuvvete hiç eğilmeyen Âkif, devlet adamlarına sokulmaz, kimseden bir istekte bulunmaz, zorbalara da asla yüz vermezdi. Gizlisi saklısı olmayan, eserleri ve hayatıyla gözler önünde bulunan, fikirlerini ürkmeden, korkmadan, yılmadan açıkça ifade eden bir karakterdir. Kelimenin tam manasıyla bir aydındır.

Onu başkalarından ayıran özelliklerinden biri de menfaat peşinde koşmamasıdır. Zorlu zamanlarında adımlarını titizce atan Âkif, taassuba, cehalete, sapkınlığa düşmendi.

Güreşi, yürümeyi ve yüzmeyi severdi. Eşref Edip'in aktardığına göre kendisine:

- Günde kaç saat yürüebilirsiniz? sorusuna:

- Yataktan kalkıp tekrar yatıncaya kadar, cevabını vermiştir.

İstanbul Boğazını yüzerek geçtiği de bilinir.

Mehmet Âkif çok çalışkandı. Çalışmak, Âkif'in hayatında düstur edindiği en önemli unsur olmuştur. Çabalama, çalışma içinde olmayıp bilmediği hâlde biliyormuş gibi konuşan insanları hiç sevmezdi.

İnsanı miskinliğe götürecek sade tevekkül anlayışına karşıydı. Çalışmak, çok çalışmak gerektiğine bütün kalbiyle inanırdı. Yarım bilgiyi de yarım ahlakı da kabul edemezdi. Öğrenmek ve bilmek onun için tam bir susuzluktu. Çalışmanın bir ihtiyaç olduğunu, ancak çalışarak, azmederek ölümsüz olunabileceğini veciz biçimde ifade etmiştir:

Allah'a güven, saye sarıl, hikmete râm ol

Yol varsa budur, bilmiyorum başka çıkar yol.

Olumsuz bir durumdan sonra oturup ağlamaktan başka bir şey yapmayanlara da sinirlenirdi:

Bırakın matemî ya hu! Bırakın feryadı,

Ağlamak fayda verseydi babam kalkardı!

Gözyaşından ne çıkarmış, niye ter dökmediniz?

Bari müstakbeli kurtarmaya bir azmediniz!

Onun bu konudaki şu beyitleri ise adeta atasözü gibi zihinlere kazınmıştır:

*Kim kazanmazsa bu dünyada bir ekmek parası
Dostunun yüz karası, düşmanının maskarası!*

*Sahipsiz olan bir devletin batması haktır
Sen sahip olursan, bu vatan batmayacaktır.*

Mehmet Âkif, öğrenmeyi ve öğretmeyi hayatının temel prensibi hâline getirmişti. Ömrü boyunca öğrendikleriyle yetinmemiş, kendi kendini yetiştirerek, bilgisini arttırmaya çalışmıştır. Zor olanı elde etmek için çok çabalamıştır. Bir Arap şairinin külliyyatını anlamak için bir Ramazan, bütün bir ay eve kapandığı bilinir. Bir gününün on altı saatini planlayarak geçirdiğini biz-zat kendisi söylemiştir.

Karakterinin her şekli veya her hâliyle ele alındığında özellikle gençlerin mutlaka kendinden bir parça bulacağı fikir adamıdır Mehmet Âkif. Halkın ulaşabileceği, bütün kesimlere elini uzatan yalnız adamdır. Durmadan iletişimde olduğu hâlde, kendini insanlara tam olarak açmamıştır.

Millî mücadelenin hem politik hem psikolojik alanı için kıymetli fikirleriyle bütün ömrünü bir ülkenin kurtuluşuna feda eden büyük bir düşünür olduğu için ne zaman birlik çağrısı ya-pacak olsak onun adını anarız. Milletın yanında olmak, onu her zaman gururlandırmıştır. Şehir şehir dolaşarak halkı irşat etmiş ve orduda bir nefer gibi yaptığı hizmetlerle halkın umudunu zinde tutmaya çalışmıştır. Onun yılmayan kişiliği ve kararlılığı milleti ayakta tutan önemli etkenlerden biridir. Ömrü boyunca:
*İrzımızdır çiğnenen, evlâdımızdır doğranan!
Hey sıkılmaz, ağlamazsan, bari gülmekten utan!* diye haykırıp durmuştur.

Âkif, köşesine çekilip düşündüklerini ve duyduklarını yazmakla yetinen bir şair değildi. Aynı zamanda doğru bildiklerini yapmaya çalışan, hareketlerini, samimi duygularına uygun düşürmeye çalışan, halkının sıkıntılarını yüreğinde hisseden içli bir insan, merhametli bir cemiyet adamıydı. Vefakârlığı müstesna derecedeydi. Dostluğuna bihakkın güvenilirdi. Vefasızlık onun gözünde en büyük namertlikti. O yalnız insanlara karşı değil Allah'a, Peygamber Efendimize, milletine ve vatanına karşı da vefakârdı. Allah'ın yasaklarına kesinlikle karşı gelmeyen Mehmet Âkif,

hayatında çok sıkıntı çekse de her zaman ümitvâr ve mutluydu.

İrfan ve liyakate düşkün, çalışkan ve ahlaklı kişileri candan seven, yetenekli gördüğü herkesi millete karşı hizmet yolunda çalışmaya teşvik eden Âkif, hem şair hem âlimdi. Ahlaki meziyetleri çoktu. Milletleri sapık yollara götüren şairlere ve yazarlara düşmandı. Bunları millet için bir musibet sayardı.

Bir dostu Âkif'i için şöyle diyor: O halkın üstüne titrediği ilme ve akla bağlı faziletleri yurt ölçüsünde bir heyecan ve hareket hâline koymasıyla Hint'in Gandhi'sine benzer. Dürüstlüğü, yalan söylememesi, gözünü budaktan esirgemez mücahitliği ve halk kitleleri üstündeki tesiri bakımından da Gandhi'yi hatırlatmaktadır. Âkif, kendi iman ve mefkûresini yaşayan, kendine mahsus kanaatleri olan gerçek münevver idi. Olaylara körü körüne bağlanmaz, fikrinden dönmeyi kendine ve millete hakaret sayardı. Hayatı boyunca ne dininden, ne davasından, ne de siyasi görüşlerinden asla vazgeçmemiştir.

Âkif nüktedandı. Ait olduğu gelenek, aldığı ilimlerin derinliği, yüksek zeka, büyük gözlem gücü ve muazzam dil hakimiyeti... Elbette sonucu harika bir mizah yeteneği olacaktı. Âkif'in kimseyi alaya almak gibi bir derdi yoktu. Onun derdi bir meseleye işaret etmek, yanlışı zarif ve etkili bir şekilde dile getirmek olduğu için yeri geldiğinde taşı gedğine koyardı.

Neyzen Tevfik'le yaşadığı bir olay şöyledir: Âkif, Neyzen Tevfik'in berbat han odasındadır. Sofraya oturmadan önce ellerini sabunla yıkar. Neyzen, kirden rengi bile belli olmayan bir havlu getirir ama Âkif onu kullanmak istemez. Neyzen, havluyu kullanması için ısrar edince:

- Olmaz Tevfik!, der. Ellerimi daha yeni yıkadım, kirlitemem.

Diğer bir örnek şudur: Meclisteyken bir mebusun:

- Azizim memureyne iyi bakmamız lazımdır, lakırdısına karşılık:

- Dediğiniz gibi olsaydı onları kuş sütüyle

beslerdik, cevabı hafızalara işlemiştir.

Alçak gönüllü olduğu için kibirlilerden hiç hoşlanmadığından bahsetmiştim. Burada bir anekdot daha nakledeyim:

Ali Şevki Bey'in evinde karşılaştığı bir adam vaktiyle sarıklıydı, fakat Avrupa'ya gidip döndükten sonra kibrinden yanına yaklaşılmaz olmuştu. Âkif, onun bu özelliğini çok zarif bir şekilde şöyle dile getirir: Siz, insanlara eskiden Fatih Camii'nin minaresinden bakardınız. Avrupa'ya gidip döndükten sonra Eyfel Kulesi'nden bakmaya başladınız.

Vaktiyle bu tür Avrupa yobazlarının bazıları işi daha da ileri götürerek Fransızca kelimelerle konuşmayı moda gibi görüyorlardı. Öyle anlaşıyor ki bugün Türkçeyi bilim dili olarak görmek istemeyenlerin dedeleri de bunlardı. Halkın da hiç beğenmediği bu tipleri Âkif öyle hicvetmiştir ki sesi ve tesiri günümüze kadar gelmiş:

– *Ayağımı ezdin adam... Patlıyor musun ne zorun?*

– *Vurursam ağzına!..*

– *Yâhû! Gürültünüz ne? Durun!*

– *Yavaş be!*

– *Çüş be! Gözün kör mü?*

– *Pardon*

– *İllâllah!*

– *Nasıl ki çıktı şu "pardon" eşeklik oldu mubah!*

Bugün de yaptığı kabalığı "pardon" diyerek geçiştirmeye çalışanlara, halkın "Pardon çıkmalı eşekler çoğaldı!" şeklinde verdiği cevabın kaynağı belki de merhum Âkif'in bu nükteli mısralarıdır.

Âkif, zaman zaman arkadaşlarına da takılırdı. Yakın dostlarından Ömer Ferit Kam'la aralarındaki büyük samimiyetin gereği olarak sık sık şakalaşır, nüktede âdeta onunla yarışır. Fakat her zaman nükte edecek değil ya bazen de hazırcevaplığını sitem ederken kullanırdı. Ferit Bey, Âkif'in Mısır'da bulunduğu sıralarda, ne hikmetse ona hiç mektup yazmaz. Bir müddet sonra Âkif'in annesinin İstanbul'da vefat ettiğini duyunca Âkif'e bir başsağlığı mektubu yazar. Âkif cevabi mektu-

bunda şöyle der:

– *Yahu senden ses seda çıkması için, illa bizim evden cenaze mi çıkması lazım?*

*

Mehmet Âkif'in "Çocuklara" adlı şiirini şu diyalogun çok hoşuna gitmesi üzerine yazdığı anlatılır: Çevredekilerden biri Celal Sahir'e:

– *Bir baltaya sap olamadın, deyince o da:*

– *Memleket balta sapıyla dolu, bize lüzum kalmadı, cevabını verir.*

Şiir şudur:

*Ne odunmuş babanız: Olmadı bir baltaya sap!
Ona siz benzemeyin, sonra ateştir yolunuz.
Meşe hâlinde yaşanmaz, o zamanlar geçti;
Gelen, incemiş adam devri, hemen yontulunuz.
Ama dikkatli olun: Bir kafanız yontulacak;
Sakın aldanmayın: İncelmeye gelmez kolunuz!*

Konu Mehmet Âkif olduğunda çoğu zaman elbette ciddiyetinden taviz vermeyen bir Âkif akla gelir ama onun eşsiz hicivlerinin de bulunduğunu unutmayalım. Onun Safahat'ta gösteriş meraklılarını eleştirdiği "Ressam Haklı" şiiri bunun güzel örneklerindendir:

*Bir zaman vardı ya târîh-i mukaddes modası...
Yeni yaptırdığı köşkün büyücek bir odası,
Mutlaka eski tesâvîr ile ziynetlensin,
Diye, ressam aratır hayli zaman bir zengin.
Biri peydâ olarak, "Ben yaparım" der, kolunu
Sıvayıp akşama varmaz, sekiz arşın salonu
Sıvar amma ne sıvar! Sâhibi der:*

– *Usta, bu ne?*

*Kıpkızıl bir boya çektin odanın her yerine!
– Bu resim, askeri basmakta iken Fir'avn'ın,
Bahr-i Ahmer yarılıp geçmesidir Mûsâ'nın.
– Hani Mûsâ be adam?*

– *Çıkış efendim karaya...*

– *Fir'avun nerde?*

– *Boğulmuş.*

– *Ya bu kan rengi boya?*

– *Bahr-i Ahmer ay efendim, yeşil olmaz ya bu da!
– Çok güzel levha imiş! Doğrusu şenlendi oda!*

Ömrünü, bir dava adamına yakışır bir şe-kilde çileli ve yalnız geçiren; mert, dürüst, cömert, alçak gönüllü, cesur, kararlı, azimli, çalışkan, zeki ve nüktedan Âkif'in belki de tek

vasiyeti, içimizi titreten şu mısralarıdır:

*Toprakta gezen gölgeme toprak çekilince,
Günler şu heyûlâyı da er geç silecektir.
Rahmetle anılmak, ebediyyet budur amma
Sessiz yaşadım, kim beni, nereden bilecektir?*

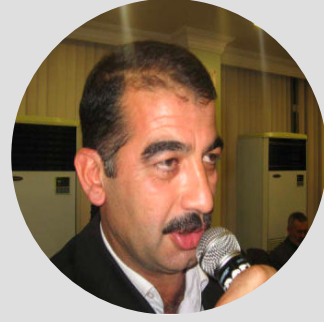
Âkif demek samimiyettir:

*Ağlarım, ağlatamam; hissederim, söyleyemem
Dili yok kalbimin, ondan ne kadar bizârim!
Oku, şayet sana hisli bir yürek lazımsa
Oku, zira onu yazdım iki söz yazdımsa diyerek
İçinden geçen duyguları tüm çıplaklığıyla şiir-
lerinde ortaya koyduğunu vurgular.*

Onun gibi olabilmek için çok araştırmak, çok okumak gerekir. Bilgili olmak şarttır. Bilgili bir insan mütevazı da olur. Çünkü insanlar başaklar gibidir. İçleri boşken havadadırlar, doldukça eğilirler. Bunun en büyük örneği Âkif'tir. O hiçbir zaman yazdığı şiiri okumaz, şiirlerini övenlere ise kendisinin beğenmediğini söylerdi. Bir konuşmasında "Türk Edebiyatı öyle bir duruma gelmeliydi ki beni beğenmemeliydiler." sözleriyle tevazusunu açık bir şekilde dile getirir.

Uzun sözün kısası Âkif dalkavukluğu, el etek öpmeyi, rütbe, makam dilenmeyi bilmez. Eli harama uzanmaz, dili yalana dönmeyi, merhametli, haysiyetli bir namus timsalidir. İçtiği suyun, yediği ekmeğin, aldığı bursun, oturduğu sıranın, okuduğu kitabın hakkını ödemek isteyen kıymetli gençlerimiz, milletin tarihini, fikir ve sanat adamlarını, dava ve ideal önderlerini, okumak, tanımak öğrenmek vefasını göstermelidirler.

Mehmet Âkif, başlı başına bir karakter abidesi, bir dava adamıdır. Onun yaşadığı hayatın yanında eserlerindeki mesajları da içtenlikle idrak edebilirsek belki o zaman Âkif'i anlayabiliriz. Biz "Asım'ın Nesli" olarak Âkif'i okumaya, anlamaya ve örnek almaya devam edeceğiz. Onu okumak başlı başına bir kazanımdır. O, hayatın zorluklarını seve seve kabul edip davasını el üstünde taşımış bir kahramandır.

GAZZE

Bu gece yine baştanbaşa yanıyor
Gazze şeridi
Eridi bu gece yine
Ciğerlerim eridi

Ekranlarda umduğumu görmeyince
Gözlerimi yumduğum
Ey Filistin
Yıkılan benim sanki
İçime yağar fosfor
Boğazım düğüm düğüm

Arkam önüm
Sağım solum sobey değil
Ölüm diyen çocuklar
Af dileriz
Size şeker veremedik
Kurşun yiyen çocuklar

Herkes anladı
Yıllarca dinlediğimiz abartı
İnsan hakları şöyle dursun
İnsan değilmiş batı

Ve onlar
Yusufları kuyulara atan
Yahuda'nın torunları
Elbet günü gelecek
Gark ağacının arkasına saklanacaklar
Sürtünecek burunları

Burası Çanakkale, burası Uhud
Burası Bedir değil de nedir
Her ölüm
Şahadete atılan imza
Her can verene Hamza demeliyiz Hamza

Şeyhmus ÇİÇEK

AĞIT

Kara lastik kader m'ola?
Şu ömrümüz heder m'ola?
Emmime bir name yazdım,
Vakitlice gider m'ola?

Gurbet elde perişanlık
Kim demiş; yokluk bir anlık
Fayda etmiyor pişmanlık
Çileler vermiyor mola.

Buraya geleli beri
Güngörmez garibin ser'i
Namı büyük ol Kayseri
Bu fakiri yutar m'ola?

Köye dönmüş bizim eşe,
Yük müdür yedi kardeşe?
Emmimin sunası Ayşe,
Yetimleri güder m'ola?

Mustafa ACAR

KARA YASLI

Gelince On Kasımlar, kalplere çöker hüzün
Mevsimleri tanırım, tadı yoktur son güzün!
Dokuzu beş geçeler, bittiği yerdir sözün
Bayraklar bunun için, bu yüzden kara yaslı!

Renk cümbüşü sonbahar, hava, kapkara, puslu
Ortadoğu, Balkanlar, Avrasya gözü yaşlı
Kınında kılıcımız, yıllar var ki, hep paslı
Bayraklar bunun için, bu yüzden kara yaslı!

Türk'ü var etmek için tüm önlemi aldırdı
Özgürlüğü nakşedip, köleliği kaldırdı
Şu kısacık ömrüne nice zafer sığırdırdı
Bayraklar bunun için, bu yüzden kara yaslı!

Armağanın hürriyet; meşale, ışık bize
Kurduğun Cumhuriyet; mirastır neslimize
Canımız feda olsun, sahipsiz ülkemize!
Bayraklar bunun için, bu yüzden kara yaslı!

Kadir ACI

PUSATLILI LÜTFÜ AĞA

Abdullah AYATA

Pusat, Türkçemizde silah, pusatlı ise silahlı, savaşçı Türk anlamına gelmektedir. Aynı zamanda Pusatlı önemli bir Türk boyunun adıdır. Oğuzların Kızık boyundan olup her Türk aşiretinde olduğu gibi konargöçer kültüre sahiptirler. Kahraman, cesur, atılgan insanlardır. Onuncu yüzyılda İran'dan göçe zorlanan bu Türkmenler, önce Şam'a, sonrasında Selçukluların Anadolu'yu fethetmesiyle iç bölgelere yerleşmeye başlamışlardır. Bu saygın insanların bir kısmı o zamanlar (Köstere) denilen, şimdiki Tomarza ile Develi arasındaki geniş bir araziye otağlarını kurarak bu muhiti yurt edinmişlerdir. Kırac Anadolu topraklarını özenle, titizlikle işleyerek kıt kanaat geçimlerini sağlamaya başlamışlardır.

Daha önce bir yazımda belirttiğim gibi memleket ile vatan ayrı kavramlardır. Memleket, senede birkaç defa ürün alınabilen verimli arazilerinde her çeşit meyve, sebze yetiştirilen, topraklarını, dağlarını devasa köknar, sedir, kestane, çınar ağaçlarının kapladığı, çevresinde berrak derelerin, çağlayanların akıp gittiği, hafif esintilerle palmiye ağaçlarının şarkı nameleri gibi hışırtılı sesler çıkardığı, bahçelerinde bülbüllerin, kanaryaların ötüştüğü, kış aylarında tipinin, boranın uğramadığı insanların hayatlarını rahatça sürdürebildikleri yerlerdir. Bizim oralar ise vatandır. Candır. Çok daha kıymetlidir. Ağaçlarımız alıç, söğüt, armut gibi sert türlerdir. Dağlarımız, tepelerimiz kangal, yalangı, kevenlerle kaplı olsa da gözümüze güzel görünür. Gariban kuşumuz cırık, millî kuşumuz serçedir. Serçe vatanseverdir. Minnacık bedeninin içinde mangel gibi yüreği vardır. Karda, kışta, ayazda yaşadığı yeri terk etmez. Canı pahasına yaşam mücadelesine devam eder. Ordumuzdaki Mehmetçikler

gibi. Oysa öteki besili, albenili göçmen kuşlar şartlar zorlaşmaya başlayınca, arkalarında kirlerini, pasaklarını bırakarak çekip giderler daha ılıman iklimlere doğru. Zira onlarda vatan anlayışı yoktur. Global, kaygısız, duyarsız yaratıklardır.

Kışın Erciyes Dağı karını, tipisini aşağılara doğru savurmaya başlayınca yollar beller kapanır, soğuk insanların ciğerlerine işlemeğe başlar. Böyle zamanları bile dam kürürken birbiriyle şakalaşarak, belirli odalarda toplanıp sohbetler ederek mutluluğa dönüştürür bizim insanımız...

İşte Pusatlı Köyü böyle bir vatan parçasıdır. Mert, dürüst, çalışkan insanların yurdu. Arazinin kırac, fazla verimli olmayışı, artan nüfusun geçinmekte zorlanması sebebiyle istemeyerek de olsa bu yurduna bağlı insanların çoğunluğu köylerini, topraklarını terk ederek gurbet ellerde nasiplerini, kısmetlerini aramaya başlamışlardır. Dürüstlükleri, çalışkanlıkları, azim ve zekâlarına girişimcilik ruhlarını da ekleyerek seyyar satıcılık, küçük esnaflık, oto tamirciliği şeklinde başladıkları iş kollarında oldukça başarılı olmuşlar, zamanla büyük iş yerlerinde üretici duruma gelerek bünyelerinde çalıştırdıkları binlerce insana iş, aş verir hâle gelmişlerdir. İçlerinde holding sahibi olanlar, ülke genelinde tanınip bilinen birçok şirketi yönetenler çıkmıştır. Her ne durumda olurlarsa olsunlar doğdukları köylerini, memleketlerini unutmamışlar, gittikleri yerlerde kültürlerini, geleneklerini devam ettirir hale gelmişler, köyleriyle irtibatlarını koparmamışlardır.

Pusatlı, özellikle Tomarza-Develi yöresinde çok sözü edilen, ahalisine saygı duyulan bir yerleşim yeridir. İnsanlarının uyanık ve zeki oluşları, her türlü kanunu, yönetmeliği

bilmeleri, Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren sürekli arazi davaları için mahkemelerde uğraşmalarından, hazırcevap olmalarından dolayı kendilerine: "Her Pusatlılı en az yarım avukat olarak doğar." sözü tescillenmiştir. Zaten ileriki yıllarda aralarından hukuk eğitimi görerek diplomalı ünlü avukatlar da çıkmıştır. "Zengini evlat, memuru avrat, köylüyü inat batırır." diye bir söz vardır. Bizim Pusatlılı hemşehrilerimizin mahkemelerle sürekli uğraşıp inatlaşması, birbirlerinden ziyade hazine tarafından dava edilen arazilerinden dolayısıdır. Bu sebepten ayaklarının biri sürekli olarak adliyede, mahkemededir. Hâliyle arazilerini ellerinde tutabilmek, savunma yapabilmek için bilinçli, donanımlı olmak zorundadırlar.

Köyün bu konuda en tanınmış, meşhur insanı Lütfü Ağa'dır. Lütfü Ağa, dürüst, cesur, girişken, sözünü esirgemeyen harbi bir insandır. Aynı zamanda çok zeki, nüktedan, esprili, şakacı olduğundan sözü kimseye batmaz. Zor durumdaki her şahsa yardımcı olmaktadır. Yaşadığı döneme damga vurmuş, iz bırakmıştır. Şimdilerde müşkülâtli veya ilginç bir olay olduğunda, "Rahmetli Lütfü Ağa'nın bu hususta dediği, anlattığı gibi..." şeklinde emsal gösterilerek iyilikle yâd edilmekte adı anılmaktadır. Onun, bazı olaylar sonrası Atasözü niteliğindeki birkaç sözünü hatırlayarak biz de kendisini anmış, hatırlamış olalım.

Bilindiği gibi arazi davaları oldukça uzun zaman sürmekte, bazen sonuçlanmasına insan ömrü bile yetmemektedir. Böyle uzayan bir hazine mahkemesinden usanıp bıkan Lütfü Ağa sonunda çareyi mahkemeyi şikâyet etmekte bulur. Bir dilekçe yazıp serzenişini şu şekilde dile getirir.

"Ya davanın sonuçlanması,

Ya ömrümün uzaması,

Ya da bu hâkimin buradan bir an evvel gitmesini saygılarımla arz ederim..."

Pusatlılı Lütfü Ağa'nın, mahkemelerinden biri sonuçlanmak üzeredir. Ağa haklı olduğu hâlde kararın aleyhine sonuçlanacağını anlamıştır. Hâkim kararı açıklamadan önce her zamanki gibi sorar.

"Son olarak söyleyecek sözün var mı?"

Lütfü Ağa, "Var efendim. Size bir soru sorabilir miyim?"

"Sizi dinliyorum."

"Hâkim bey, et kokarsa tuz atılır, ya tuz kokarsa ne atılır?"

Bir gün mahkeme çıkışında Lütfü Ağa ve arkadaşları ilçenin çay ocağının birinde sohbet etmektedirler. Yine takip ettikleri dava ileri bir tarihe atılmıştır. Canları sıkındır.

Lütfü Ağa: "Uşaklar içinizde fazladan bir on kuruşu olan yok mu?" diye sorar.

Arkadaşları:

"Hayırdır ne yapacaksın on kuruşu?" derler.

Köyde kendi hâlinde evinden tarlaya, tarladan evine gidip gelen, pek öyle ilçeye bile gitmeyen, mahkemede hiç işi olmayan, topluma fazla karışmayan saf bir insan vardır.

"On kuruşa biriniz bir kâğıt alıp gelsin. İstida (dilekçe) yazalım. Şu adama da yalandan da olsa bir suç uydurup mahkemeye verelim. Yav hep biz mi uğraşacağız mahkeme kapılarında. O da gidip, gelsin. Ayağı alılsın. Yol yordam bellesin"

Evi soyulan Lütfü Ağa, şüphelendiği Çapar Hatçe'yi mahkemeye verir. Ona oyun oynamak, şaka yapmak isteyen arkadaşları Çapar Hatçe'yi bulup ona:

"Mahkemeye çıktığınızda, ben Lütfü Ağa'nın imam nikâhlı karısıyım. Son zamanlarda bana bakmadığı için kendime ait eşyaları geri aldım, dersin kurtulursun" öğüdünü verirler. Çapar Hatçe aynı şekilde ifade verince Lütfü Ağa:

"Ben davamdan vazgeçtim Hâkim Bey." diyerek Hatçe'ye döner:

"Haydi kız, eve gidiyoruz. Ben sana orada gösteririm."

Birinde köy kahvehanesinde sohbet ederlerken çevre köylerden biri gelip içeri girer. Adam bilindiği kadarıyla pek güvenilir bir şahıs değildir. Selam verip yanlarına oturur. Lütfü Ağa'ya:

"Çok dardayım. Acil olarak bir miktar paraya ihtiyacım var. Bir yerde alacağım vardı. Alamadım. Fakat bugün yarın alacağım. Ocağına düştüm Lütfü Ağa beni boş gönderme. Yemin olsun en kısa zamanda öderim" der.

Yanıdakiler Lütfü Ağa'ya imalı şekilde bakarlar. Buna rağmen kendisine yapılan rica ve yakarışa dayanamayan Lütfü Ağa ce-

binden deste hâlinde bir miktar para çıkarıp adama uzatır. Adam olduğu gibi parayı alıp cebine indirir. Teşekkür ve minnet duygularıyla yanlarından ayrılır. Aradan aylar geçer. Bu olaya şahit olanlardan biri:

“Lütfü Ağa, beş, altı ay önce senden para alan adam borcunu verdi mi?” diye sorar.

Lütfü Ağa: “O parayı ödemeyeceğini ben biliyordum zaten.” der

Arkadaşı; “Nereden biliyordun?”

“Alırken parayı saymamıştı ki...”

Askerlik her Türk gencinin en önemli görevlerinden biridir. Bu durum eskiden daha çok önemsenir, askerliğini yapmamış olanlar evlendirilmez, hane sahibi olamaz, sözlerine itibar edilmezdi. Törenlerle birliklerine uğurlanan gençler, vazifelerini alınlarının akıyla tamamlayıp evlerine döndüklerinde herkes hediyeler alıp “Hoş geldin” kutlamasına gider, merakla anılarını dilerlerdi. Tesadüf bu ya, köyden iki gencin askerliği aynı acemi ve usta birliğinde geçer. Bulundukları bölükte genellikle karavana taşımak, bulaşık yıkamak gibi görev aldıklarından memlekete döndüklerinde anlatacakları pek maceralı anıları yoktur. Üzülmektedirler. Sonunda kafa kafaya verip abartılı sözler söyleyip, birbirlerini tasdik etme kararı alırlar. Birisi ne atarsa öteki; “He ya, ben de gördüm. Ben de vardım. Aynen öyle oldu.” gibi sözlerle ötekini onaylayacaktır. Nihayetinde kutsal görevlerini tamamlayıp köylerine dönerler. Aradan birkaç gün geçer.

Lütfü Ağa ile komşusu Mustafa “Hayırlı Olsun.” demek için bir akşam o gençlerden birinin evine giderler. Başka komşular da gelmişlerdir. Özellikle, gururlu şekilde askerliğini tamamlamış olan delikanlılar birbirlerinin sözlerini onaylamak için bir gün birinin, diğer gün ötekinin evinde akşamlamaktadırlar. Zira açık vermemek niyetindedirler. Hoş geldiniz, denildikten sonra hâl hatır sorulur. Söz onlara bırakılır. “Nasıl geçti, herhalde unutamadığınız iyi kötü hatıralarınız vardır.” Benzeri sorular sorulur. Başlar gençler askerlik maceralarını anlatmaya:

Biri; Acemi birliğinin ilk günlerinde bir gece yat yoklamasında takım çavuşu bağırıp çağırarak herkesi hizaya sokuyordu. Sus be! Ordu komutanı mısın? Adamın kafasını bozma, diye sertçe karşılık verdim. Tam bana

tokadı yapıştırmak üzereyken kolundan tutup itekledim. Çavuşun kafası ranzaya çarptı. Sendeleyip yere düştü. İyice tekmeleyip dövmek, haddini bildirmek için üstüne yürüdüm. Arkadaşlar elimden zor aldılar. Ondan sonra bizim çavuş kuzu gibi oldu. Değil mi Hasan?”

“He ya, sayende sana da bana da arkadaşlar arasında saygı, hürmet deme gitsin.”

“Ya benim sabah mıntıka temizliği yaparken kendini beğenmiş asteğmenin: “Olmuyor, olmuyor, şu taraftaki çöpleri de alın.” sözlerine: “Onları da sen topla. Bizim oralar da senin gibilere tarlada tırmık çektirirler.” Değimde adam bana tekme savurdu. Ben yana çekilince küt diye taşların üstüne düştü. Arkadaşlar koluna girip revire götürdüler. Sonrasında o asteğmeni hiç görmedik, değil mi Ali?”

“Aynen öyle oldu. Herkes bunlar mutlaka çok büyük yerlerden torpilli diye düşünerek çekinmeye saygıda kusur etmemeye başladılar.”

Biri gece eğitiminde astsubaya çaktırmadan tokat attı. Öteki sabah koşusunda yüzbaşıya çelme taktı. Öteki Binbaşı Uzun Nuri’yle “Yükseklerde havalar nasıl?” diye dalga geçti. Birbirlerini tasdik ederek palavralarını sıralamaya devam ederlerken;

Lütfü Ağa: “Kalk Mustafa kalk! Bu babasının canına tükürdüklerim, dövmedikleri, sövmedikleri adam bırakmadılar. Sıra bize gelmeden, bir tarafımızı kırdırmadan yaralanmadan bir an evvel buradan kaçıp canımızı kurtaralım. Sağ salim evimize dönelim.”

Lütfü Ağa, Tomarza, Develi, Bünyan dâhil olmak üzere Göstere ve Zamantı muhitinin en önemli, önde gelen keskin zekâlı, dürüst bilge şahsiyetlerinden biridir. Elbette mütevazı, şakacı kişiliğinden dolayı herkes tarafından sevilip kabul görmüş, sözleri dilden dile dolaşmaya başlamıştır. Toplumun eskiyen, aksayan yönlerine örnek gösterilmeye başlanmıştır. Kısacası yaşadığı dönemdeki kıt imkânlarla ömrünü dolu dolu yaşamaya çalışarak iz bırakmış, rahmetle, minnetle anılır olmuştur.

Keşke, günümüzde de Lütfü Ağa benzeri beklentisiz, bağımsız toplum insanları bulunsa. Yolunda gitmeyen işleri araştırıp eleştirseler. Eksikliklerimizi, noksanlıklarımızı, hatalarımızı hicvederek bizlere yol, yordam göstetseler...

Ruhu şad olsun. Nur içinde yatsın...

İKİMİZ DE ÇOCUĞUZ

Sen;
Kara kıtanın
Yüzü gibi bahtı kara
Yüreği yara
Daha dünyada iken
Atılan nâra
İnsan bile denmeyen
Bir pul kadar
Değer verilmeyen
Köle diye satılan
Ele düşünce atılan
İnci dişli
Eli işli çocuk.

Ben;
Yeni dünyanın
Aydınlık yüzlü
Güneş gözlü
Ailenin gözbebeği
Mutluluğun direği
Değerine paha biçilemeyen
Candan geçilip
Benden geçilemeyen
Al bebek, gül bebek büyütülmüş
Kuş tüyü yataklarda uyutulmuş
Bir dediği iki olmayan
Yanağındaki gülü solmayan çocuk.

Seni de doğuran anne
Beni de doğuran anne
Sorarım o zaman
Aramızdaki bu fark ne?

Kim batırdı seni kara boyaya?
Kim gönderdi kara kıtaya?
Sen mi istedin böyle olmayı;
Kara kıtada kara anneden doğmayı?
Sen mi istedin doğmadan daha
Kara yüzün gibi bahtı kara olmayı?

Ben istemedim annemin kim olacağını
Rengimi de ben seçmedim.
Kim nereden bilebilir ki,
Nerede doğacağını
Dilimi de ben seçmedim.

Desene seni de beni de yaratan
Seni kara kıtaya beni yeni dünyaya atan
Biri var mutlak
Yüce yaratıcımız ortak
Bir yönümüz eşit nasıl olsa
İkimiz de doğduk çıplak

Uzattım ellerimi haydi sen de uzat
Kaybolsun aramızdaki inanılmaz tezat
Kardeşiz artık tanısın dünya bizi
Ya Rab! Duy feryat eden sesimizi
Şeytana uydurma nefsimizi
Kardeş kalarak al nefesimizi...

Halil MANUŞ

ADIN ÖĞRETMEN

Vatan çiçek çiçek gönül bahçende,
Açıyorsa senin adın öğretmen!
İlim, irfan, ışığını sayende;
Saçıyorsa senin adın öğretmen!
Yüreğinde cennet, elinde nasır
Maziden atiye miras kalan sır
Her ders hayalinden gelecek asır
Geçiyorsa senin adın öğretmen!
Kıyamete kadar bakidir izin.
Katre hikmetini bilmez denizin.
Düşen bir çocuğun diziyile dizin,
Acıyorsa senin adın öğretmen.
Sende hayat bulur bütün dilekler
Diken seni bekler, gül seni bekler.
Öldüğünde mezarında melekler,
Uçuyorsa senin adın öğretmen!

Halil GÜLŞEN

KİM BU TÜRKLER? DÜNYA DİLİ TÜRKÇE, TÜRKLERİN DİLİ

Doç. Dr. Zeki GÜREL

Giriş

Kim Bu Türkler? Dünya Dili Türkçe, Türklerin Dili

Biz bu yazımızda; “Türk” ve “Türkçe” kavramları etrafında tarihî süreçte yapılan tespitlere yer vereceğiz.

Türk Dil Kurumunun Türkçe Sözlük’ünde Türk: 1.“Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde yaşayan halk ve bu halktan olan kimse: ‘Ne mutlu Türk’üm diyene!’-Atatürk. 2.Dünyanın çeşitli bölgelerinde yaşayan, Türkçenin çeşitli lehçelerini konuşan soy ve bu soydan olan kimse: ‘Ben bir Türk’üm dinim cinsim uludur.’ M. E. Yurdakul.”(TDK, 2011:2401) diye tarif edilirken bu milletin dili olan Türkçe için de: “Genel Türk dili” deniyor (TDK, 2011:2401).

Cumhuriyet Devrinde yayımlanan taradığımız Türkçe Sözlükler içinde “Türk” ve “Türkçe” konusunda en geniş bilgiyi veren İbrahim Alâettin Gövsa’nın hazırladığı Resimli Yeni Lûgat’tır (Gövs, 1950:2850-2851). Bütün Türkçe sözlükler içinde; Divanü Lûgatî’t-Türk’deki bilgileri de kullanan tek sözlük budur. Türkçenin ilk sözlüğü olarak kabul edilen Kaşgarlı Mahmud’un (1008-1105) Divânü Lûgatî’t-Türk adlı eserinde konu nasıl anlatılıyor bir de ona bakalım:

“Rahman ve Rahîm Olan Allah’ın Adıyla -Yardım O’ndandır- Cömertlikte eli açık, ih-sanda merhametli Allah’a hamd olsun. O ki, en sağlıklıların hasta, hitabeti en kuvvetlilerin konuşmaktan aciz oldukları bir devirde, haram ile mubahı açıkça belirten ayrıntılı bir izahla, Vahiyle birlikte Cebrail’i Allah yolunun yolcusu olan, mürşidi ve kendini yücelten Mu-

hammed’e (Allah’ın salât ve selamı onun, ailesinin ve şerefli neslinin üzerine olsun) gönderdi.

İmdi, kul Mahmûd ibn el-Hüseyin ibn Muhammed (el-Kâşgarî) der ki:

Talih güneşinin Türklerin burcunda doğduğunu ve Cenab-ı Hakk’ın Türk Hakanlığını göğün felekleri arasına yerleştirdi. Tanrı onlara Türk adını verdi ve onları yeryüzüne ilbay kıldı. Zamanımızın hakanlarını onlardan çıkardı. Dünya milletlerinin idare yularını onların ellerine verdi. Onları herkesten üstün eyledi. Kendilerini hak üzere kuvvetlendirdi. Onlarla birlikte çalışanı, onlardan yana olanı aziz kıldı ve Türkler yüzünden onları her dileklerine erıştirdi. Bu kimseleri kötülerin şerrinden korudu. Oklarının dokunmasından korunabilmek için akli olana düşen şey, bu adamların tuttuğu yolu tutmak oldu. Derdini dinletebilmek ve Türklerin gönlünü almak için onların dilleriyle konuşmaktan başka yol yoktur. Bir kimse kendi takımından ayrılıp da onlara sığınacak olursa o takımın korkusundan kurtulur; bu adamla birlikte başkaları da sığınabilir.

Ant içerek söylüyorum, ben, Buhara’nın sözüne güvenilir imamlarından birinden ve başkaca Nişaburlu bir imamdan işittim. İkisi de şahitleriyle bildiriyorlar ki, Peygamberimiz kıyamet alâmetlerini, ahir zaman karışıklıklarını ve Oğuz Türklerinin ortaya çıkacaklarını söylediği sırada, “Türk dilini öğreniniz çünkü onlar için uzun sürececek bir egemenlik vardır.” buyurmuştur. Bu söz hadis ise, Türk dilini öğrenmek çok gerekli bir iş olur. Yok, bu söz hadis değil ise akıl da bunu emreder.

Ben onların en uz dillisi, en açık anlatanı, akılca en incesi, soyca en köklüsü, en iyi kargı kullananı olduğum hâlde onların şehirlerini, çöllerini baştanbaşa dolaştım. Türk, Türkmen, Oğuz, Çiğil, Yağma, Kırgız boylarını dillerini, kafiyelerini belleyerek faydalandım. Öyle ki bende onların her boyun dili en iyi yolda yerleşmiştir. Ben onları en iyi şekilde sıralamış, en iyi bir düzenle düzenlemişimdir.

Bana sonsuz bir ün, bitmez tükenmez bir azık olsun diye, Şu kitabımı -Allah'a sığınarak- Dîvânü Lügati't-Türkî (Türk Dilleri Kamusu) adını vererek yazdım." (Kaşgarlı Mahmud, 1937:3-4)

Bu metin, eserin ön sözünden alınmıştır. Kaşgarlı Mahmud, bu ön sözde eserini hangi amaçla ve nasıl hazırladığını anlatmaktadır. Sonuç kısmında ise şu bilgiyi vermektedir:

"Mahmud ibn el-Hüseyin der ki: Kitabımıza başlarken bildirdiğimiz Türk lehçelerini bir araya getirme, ilkelerini gösterme, kuralarını açıklama ve aralarındaki farkları iyi bir düzenle tanzim etme niyetimizi gerçekleştirdik. Vaadimiz yerine getirilmiş ve gayemize ulaşılmıştır. Tüm fazlalıkları, gereksiz süsleri, aşırılıkları ve metni uzatan unsurları kitabın dışında bıraktım Son söz geldi çattı ve yazdıklarımız edebi bir hazine olarak bâki kaldı. Kitap bitti (başlama 1072-bitirme1077). Hamd ezeli ve ededi olan Allah'a, salât ve selam Muhammed'e ve onun soyuna" Kaşgarlı Mahmud, kitabının "Türk" kelimesi hakkında bilgi veren kısmında şunları kaydediyor:

"Türk, Allah'ın selamı üzerine olsun Nuh'un oğlunun adı. 'Hel etâ ale'l-insâni hî-nun mine'd-dehr (İnsanın üzerinden, (henüz kendisinin anılan bir şey olmadığı) uzun bir süre geçmedi mi?' (K.76:1) ayetinde Âdem'in (s.a.v) adı asıl 'insan' olarak geçiyorsa, Allah, Nuh'un oğlu Türk'ün evlatlarına seslenirken de bu adı kullanır. Bu ayette genel bir ad (ism) bir kişi (vahid) için kullanılmıştır; lead halagne'l-insâne fi ahseni taqvîmin sümme radadnâhu esfele sâfilîn ille'l-lezîne âmenû ve amîlû's-sâlihât (Biz insanı en güzel biçimde yarattık. Sonra onu aşağıların aşağısına çevirdik. Yalnız inanıp iyi işler yapanlar hariç..." (K. 95:4-6). Ayetindeki kullanımda bir

topluluk adıdır. (ism-i cem) zira kimse bu sözcüğün kapsamı dışında değildir. Aynı şekilde Türk, Nuh'un oğlunun adı olduğunda bir tek kişiyi bildirir. Oğullarının adı olduğunda 'insan' (el-beşer) sözcüğü gibi bir topluluğu ifade eder; çoğul veya tekil olarak kullanılır.

Biz diyoruz ki, Türk adı Allah'ın verdiği bir addır. Bize ehli mübarekten Şeyh ve İmâm el Hüseyin ibn Halef el Kâşgarî dedi, ona da İbn el-Garkî demiş: İbn Eb'î'd-Dünya diye tanınan Şeyh Ebû Bekr el-Mugîde'l Cercerânî'nin Ahir Zamana Dair (el-müellef fi âhiri'z-zamân) adlı kitabında aktardığı ve isnat zinciri Peygambere (s.a.s) dayanan bir hadise göre Allahü Teâlâ 'Benim bir ordum vardır. Ona Türk adını verdim. Onları doğruya yerleştirdim. Bir halka kızsam, Türkleri o halk üzerine musallat kılarım.' diyor. İşte Türklerin üstünlüğü şudur: Cenab-ı Hak onlara isim vermeyi kendi üzerine almıştır, onları arzın en yüce ve en havadar yerine yerleştirmiştir, onlara kendi ordum demiştir. Bunun yanında onların güzellik, zariflik, incelik, terbiye, hürmet, büyüklere saygı, sadakat, tevazu, haysiyet ve cesaret gibi her biri sayısız methi mazur gösterecek erdemlerini zikretmeye gerek yoktur." (Mahmûd el-Kaşgarî 2007:606).

XI. yüzyılda Kaşgarlı Mahmud'un Türkler arasında Arap dilinin yaygınlaşmasına bir tepki olarak, Türkçenin de Arapça gibi büyük ve güçlü bir dil olduğunu ispat etmek için kaleme aldığı Divanü Lügati't-Türk, Türkleri anadilleri olan Türkçeyi bırakıp Arapça ve Farsçayı kullanmaktan alıkoymamış olacak ki; Hoca Ahmed Yesevî de bu durumdan rahatsız olmuş ve hikmetlerinden birinde şöyle demiştir:

"Sevmez sözde bilginler
Bizim Türkçe dilini
Bilgeler konuşursa
Açar gönül ilmini

Ayet ve hadis Türkçe
Söylenirse duyarlar
Anlamına erenler
Baş eğerek uyarlar

Ey miskin Hoca Ahmet
Yedi atana rahmet
Fars dilini bilsen de
Sen Türkçene devam et”

Türkistan coğrafyasında kardeşlerimiz arasında görev yaptığımız yıllarda dikkatimizi çekmişti, bu coğrafyadaki kardeşlerimiz Hoca Ahmed Yesevî hikmetlerini, bizim Süleyman Çelebi’nin Mevlid’ini okuduğumuz gibi besteli bir şekilde okuyorlardı. Yesevî’nin bu hikmetini Türkistanlı Sabir Karger’in kendi sesinden bestesiyle dinlemek isteyenler için de bir adres verelim TRT Türkü Radyosunun arşivinden dinleyebilirler.

XII. yüzyılda Türkistan’da yaşamış olan Hoca Ahmed Yesevî’yi gerçek kimliğiyle tanımamız Türkiye ve Türkistan Türklerinin kardeşliğini güçlendirecek ve ortak manevî atamız Ahmed Yesevî yolunda kucaklaşmamızı sağlayacaktır. Yesevî Ocağı, Orhun’dan Tuna’ya kadar uzanan bütün Türk yurtlarını içine alıp aydınlık bir geleceğe taşıyacak genişlikte ve güçtedir (Bice, 2014).

XII. Yüzyılda Türkçenin zayıfladığı, Farsça ve Arapça karşısında itibarsız görüldüğü Anadolu’da Karamanoğlu Mehmet Bey bir ferman yayınlar ve Türkçenin konuşulmasını zorunlu kılan, Türkçenin resmi dil olduğunu belirten bir ferman yayınlar:

“Şimden girü hiç kimesne kapuda ve divanda ve mecalis ve seyranda Türkî dilinden gayri dil söylemeye.”

Mayıs 1277 tarihinde fermanın yayınlanması sebebiyle her yıl Türkiye’de “Dil Bayramı” 13 Mayıs’ta kutlanır. Karamanoğulları Beyliği hükümdarı 1. Mehmet, 21 yaşında beyliğin başına geçmiştir (1261). On altı yıl beyliği idare etmiş ve 1277 yılında Moğollar tarafından öldürülmüştür. Türbesi Karaman’da Ermenek ilçesinin Balkusan Köyünde bulunmaktadır.

XII. yüzyılda Anadolu’da bir Âşık Paşa (1272-1333) çıkmış ve şöyle haykırmıştır:

Kamu dilde var idi zabt ü usûl

Bunlara düşmüş idi cümle ukul
Türk diline kimsene bakmaz idi
Türklere hergiz gönül akmaz idi
Türk dahi bilmez idi bu dilleri
İnce yolu ol ulu menzilleri

Türbesi Kırşehir’de bulunan Âşık Paşa’nın, Garîbnâme adlı eserini Türkçe ile yazmasının gerekçesini yazarken dile getirdiği bu mısralar şu gerçekleri dile getirmeye çalışmıştır (Banarlı, 1971:380-383).

Arapça ve Farsça gibi dillerin kullanımını yaygınlaştırarak eğitimde Arapça, sanatta ise Farsça kullanmak suretiyle Türk milletine mensubiyetin zayıflatıldığını, Türkçe kullanmayanların Türklerin sevilmesinin de önüne geçtiklerini nasıl görmezlikten gelebiliriz. Âşık Paşa’ya göre bunda o kadar ileri gidilmiştir ki Türkler dahî kendi dillerini bilmemek; Türkçe ile ne ince ne yüce eserler verilebileceğini akıl edememek durumuna düşmüşlerdir.

“Sizde bilirsiniz ki, Anadolu’da Âşık Paşa’dan sonra şuurlu Türkçe âşığı olarak Alanyalı Alâaddin Gaybî, meşhur adıyla Kaygusuz Abdal’ı (14. Yüzyıl) görüyoruz. Gülistan adlı eserinde ‘ben Türkîceden başka dil bilmezem...’ der ve devamla Türkçenin Hz. Âdem’in, dolayısıyla da insanlığın dili olduğunu savunur:

Hak buyurdu Cebrail’e var didi
Âdem’i cennet içinden sür didi

Geldi Cebrail Âdem’e söyledi
Hakk (buyrugını) ayân eyledi.

Cebrail didi çık uçmaktan Âdem
Tanrı (nun) buyruğı budur işbu dem

Nice ki söyledi bergiz gitmedi
Cebrail’ün sözünü işitmedi

Türk dilin Tanrı buyurdı Cebrail
Türk dilince söylegil dur git digil

Türk dilince Cebrail ‘hey dur’ didi
‘Duru-gel uçmagun terkin ur’ didi

14. asra gelindiğinde Türkçe, özellik-

le Anadolu'da Arapça ve bilhassa Farsçaya karşı kesin zafer elde edememişse de öne çıkmış, ana dille eğitimin önemi hissedilmiş ve bu sebeple din ve tasavvufun Türk halkına Türkçe anlatılması gereği Kur'an ayetine dayandırılarak ifade edilmiştir. Bu da Farsçaya karşı tepkiyi ve Türkçe eğitimin önemini vurgulamaktadır.

Kaygusuz Abdal, ana dili yani Türkçenin önemi meselesine daha farklı yorum ve görüş getirerek bütün dillerin anasının Türkçe, Hazreti Âdem'in dilinin Türkçe olduğunu iddia etmiştir.

Kaygusuz Abdal da Âşık Paşa da tarihî ve içtimaî şartlar aynı olduğu için, büyük bir ihtimalle Ahmed Yesevî'nin telkin ettiği yolu şuurla devam ettirmişlerdir." (Aslıyüce, 2005:370-371). diyebiliriz.

*"Hoca Ahmed Yeseviyem adım Törük
Diyar-ı Rum'da derlermiş bana Yörük
Hakimiyem lisani Arabî, Farisînin
Kölesiyem amma ve lâkin öz dilimin"*

Anlaşıyor ki, Türkler arasında yabancı dillere olan meyil bir hastalık olarak devam ediyor olmalı ki, XV. asırda Ali Şîr Nevâî de bu duruma isyan ediyor.

Ali Şîr Nevâî (Herat 9 Şubat 1441-1501), Türkçe için Muhakemet-ül-lûgateyn adlı eserinde "Türklerin konuştuğu dil" diyor (A.Ş. Nevâî, 1941:281). Ali Şîr Nevâî, Türk için de eserinde şunu yazıyor: "Dünyanın en büyük, en ünlü en yiğit, en sosyal, en eski en diri ve en verimli milleti" (A.Ş. Nevâî, 1941:281). Nevâî, bu eserinde Türk dilinin Fars diline her yönden üstün olduğu davasını ele almış ve bunu büyük bir inanla ve herkesi kolaylıkla inandırıcı kanıtlarla ortaya koymuştur. Farsçanın şiir ve edebiyat için en üstün dil olduğuna herkesin kandiği bir zamanda bu davayı ileri sürmek bile büyük bir millet sevgisinin damgasıdır. Bu bakımdan Nevâî'yi Türk dilciliğinin on beşinci asırdaki kahramanı saymak haksız değildir sanırız.

Unutmayalım ki; "Türk demek Türkçe demektir!"

Türkün ve Türkçenin tarihi ile ilgili olarak Ebulgazi Bahadır Han'ın (ölümü 1663) Şecere-i Terakime Türklerin Soy Kütüğü adlı esere de bakmakta fayda vardır. 1660 yılında yazılan bu eserde anlatılanlar Kaşgarlı Mahmud'un XI. yüzyılda anlattıklarıyla ve İbrahim Alaettin Gövsa'nın 1947'de yazdığı sözlüğündeki "Türk" maddesi ile örtüşmektedir. Ebulgazi Bahadır Han'ın eserinin giriş kısmı şöyle:

"Bismillâhirrahmânirrahîm

Şükür ve övgü o sahabe ki, onun hiç evveli ve âhiri yok ve yurdunun zevâli yok ve babası ve anası yok ve hatunu ve oğlu ve kızı ve danıştığı kimsesi yoktur. Aşı ve suyu öyle/ üleştirici yoktur ki kuldan tâ padişaha kadar ve karıncadan tâ file kadar ve sinekten tâ anka kuşuna kadar hepsinin ahvaline lâıyk verir. Bir gün hiç birinin payını noksan kılmaz. Eğer yeryüzünde yeşeren ağaçların hepsi kalem olsa ve denizler mürekkep olsa, bütün insanoğlu yazıcı olsa, sonra yüz bin yıl onun sıfatını yazsa, denizden bir katre ve dağdan bir zerre taşı yazmaktan daha az olur. Artık benim söylediğim ne olacak.

Sayırsız selam ve dua o peygambere ki, bütün peygamberlerin iyisi ve Tanrının dostu ve bütün insanoğluna gönderdiği elçisidir. Onun yâran ve evlâtlarına çok çok Tanrı rahmeti olsun.

Bir gün bir kimse bu kitabı okuyup bilmediğini bilse, bizim ruhumuza Fatiha okuyacak dedik. Sonra kitabı söylemeye başladık. Ve bu kitaba Şecere-i Terakime diye ad koyduk. Hep bilin ki, bizden önce tarih söyleyenler Arapça lûgatleri katmışlardır ve Farsçayı da katmışlardır ve Türkçeyi de seci kılmışlardır. Kendilerinin hünelerlerini ustalıklarını halka malûm kılmak için. Biz bunların hiç birisini yapmadık. Onun için ki: Bu kitabın okuyucusu ve dinleyicisi elbette Türk olacaktır. Tabii, Türklere Türkâne söylemek gerek. Tâ ki, onların hepsi anlasınlar. Bizim söylediğimiz sözü bilmeseler ondan ne çıkar? Eğer onların içlerinde bir veya iki okuyan akıllı insan olsa, o bilse, bilmeyen çokluğun hangi birine söyleyip bildirir. O hâlde öyle söylemek gerek ki iyi

kötü hepsi bilip, gönüllerine makul olsun.

Şimdi Âdem'den tâ bu zamana kadarki tarih bin yetmiş Türkmen adını taşıyıp Türkmeneye katılan illerin bildiğimiz kadarını bir bir söyleyelim. Bilmediğimize ne çare? (Hz. Âdem'den (a.s.v.) Hz. Nuh'a (a.s.v) kadarki silsile sayıldıktan sonra)

Ondan sonra Nûh Peygamber, babasının yerine oturdu. Tanrı Taâlâ, iki yüz elli yaşına gelince peygamberlik verdi. Yedi yüz yıl halkını doğru yola çağırdı. Erkek ve kadından seksen kişi iman getirdiler. Yedi yüz yıl içinde seksenden fazla insanın iman getirmemesine kızıp halka beddua kıldı. Cebrail geldi ve dedi ki: Tanrı Taâlâ senin duanı kabul kıldı, filân vakitte halkı suya gark kılacak, sen gemi yap, deyip gemiyi nasıl yapacağını gösterdi. Yerden su çıktı, gökten yağmur yağdı. Nuh Peygamber üç oğlu ile iman getiren seksen kişi ile gemiye bindi. Gemi, Tanrı Taâlâ'nın emri ile sular çekilince Musul denilen şehrin çok yakınında Cûdi denilen dağdan çıktı. Gemiden çıkan insanların hepsi hasta oldu. Nuh Peygamber üç oğlu ve üç gelini ile iyileştiler. Ondan sonra Nuh Peygamber üç oğlunun her birini bir yere gönderdi. Hâm adlı oğlunu Hindistan, Sâ'm adlı oğlunu İran ve Yâfes adlı oğlunu Kuzey Kutbu tarafına gönderdi.

Yâfes'e bazıları peygamber idi demişlerdir. Yâfes babasının emri ile Cûdi dağından gidip İtil ve Yayık suyunun yakasına yerleşti. İki yüz elli yıl orada durdu, sonra vefat etti. Çocukları pek çok olmuştu.

Oğullarının adları şunlardır: Türk, Hazar, Saklap, Rus, Ming, Çin, Kimeri. Yafes, öleceği sırada oğlu Türk'ü yerine oturtup diğer çocuklarına dedi ki: Türk'ü kendinize padişah bilip, onun sözünden çıkmayın. Türk'e Yâfes oğlu diye lâkap taktılar. Çok edepli ve akıllı insan idi.

Babasından sonra birçok yerler gezdi ve gördü. Sonra bir yeri beğenip orada durdu. Bugün o yere ısıg Köl derler. Çadır evi (otağı) o çıkardı. Türklerin içindeki bazı âdetler var, ondan kaldı." (Ebulgazi Bahadır Han, 1979:18-24).

Atatürk'ün kurşun kalemle, iki küçük not kâğıdı üzerine sığdırdığı Türk tanımı. Bu ta-

nımı Atatürk, manevî kızlarından Afet İnan'ın yardım isteği üzerine hemen yazıvermiştir. Afet İnan, öğretmeni olan İsviçreli antropolog Profesör Eugène Pittard'ın kendisine doktora tezi olarak verdiği "Türk Milleti'nin Özellikleri" konusunda Atatürk'ten yardım istemiştir. Atatürk; Afet İnan'ın önce kendi görüşlerini yazmasını istemiş, daha sonra fikrini belirteceğini söylemiştir.

Afet İnan, uzun bir çalışma hazırlamış ve Atatürk'e sunmuştur. Bu tanımı çok uzun bulan Atatürk, "Önce sana milletimizi anlatayım" diyerek, kısa ve öz ifadelerle kendi Türk tanımını, elinin altında bulduğu iki küçük not kâğıdı üzerine karalayivermiştir.

"Bu memleket, dünyanın beklemediği, asla ümit etmediği bir müstesna mevcudiyetin yüksek tecellisine sahne oldu. Bu sahne en aşağı 7 bin senelik Türk beşiğidir. Beşik tabiatın rüzgârlarıyla sallandı; beşiğin içindeki çocuk tabiatın yağmurlarıyla yıkandı, o çocuk tabiatın şimşeklerinden, yıldırımlarından, kasırgalarından evvelâ korkar gibi oldu; sonra onlara alıştı; onları tabiatın babası tanıdı, onların oğlu oldu. Bir gün o tabiat çocuğu tabiat oldu, şimşek, yıldırım, güneş oldu. Türk oldu.

Türk budur. Yıldırımdır, kasırgadır, dünyayı aydınlatan güneştir." (Günay, 2012)

"Türk çocuğu, ecdadını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendinde güç bulacaktır." (İnan, 1959:297).

Sonuç Yerine

Dilin kendisi de bir kültür unsurudur ama o, aynı zamanda kültürün de taşıyıcısı durumundadır. Meseleye bu açıdan bakmanın gereğine ve önemine vurgu yaptıktan sonra; "Türkiye Cumhuriyeti'nin temeli kültürdür." diyen Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün "dil" ve "Türk dili" konusundaki çalışmalarına da dikkatleri çekmek isteriz (Gürel,2021). Atatürk, Türk Dili için şunları söylüyor:

"Türk milletinin dili, Türkçe'dir. Türk dili dünyada en güzel, en zengin ve en kolay olabilecek bir dildir. Onun için her Türk dilini çok sever ve onu yükseltmek için çalışır. Bizde Türk dili, Türk milleti için mukaddes bir hazinedir. Çünkü Türk milleti geçirdiği nihayetsiz hadiseler içinde ahlakının, ananelerinin, hatıra-

larının, menfaatlerinin, velhasıl bugün kendi milliyetini yapan her şeyin dili sayesinde muhafaza olduğunu görüyor. Türk dili, Türk milletinin kalbidir, zihnidir.

Millî his ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir. Dilin millî ve zengin olması millî hissin inkişafında başlıca müessirdir. Türk dili dillerin en zenginlerindendir, yeter ki bu dil şuurla işlensin.

Ülkesinin yüksek istiklalini korumasını bilen Türk milleti, dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtarmalıdır.”

Gelinen şu günde; “Türkçe eğitim”, “yabancı dil öğretimi” ile “yabancı dilde eğitim” konularını birbirinden ayırt edemeyen ve bu konuları tartışmaktan korkan siyaset ve akademinin varlığı düşündürücüdür. Ömrünü Türkçenin önemini anlatmakla geçiren, 26 yaşında profesörlüğe hak kazanarak son üç yüz yıl içindeki en genç Profesör Oktay Sinaoğlu (1935-2015) diyor ki: “Türkçe anadil, yabancı dil ise yardımcı olmalı. İlkokuldan başlayarak üniversite sonuna kadar yabancı dilde eğitim gören öğrenci, çoktur. Türk dilini tümüyle bilmemektedir. Türk dilini tümüyle bilmeyen, mesleğini kendi dilinde konuşmayan mühendis nasıl olur da Türk toplumunda, Türk işçisiyle veya yöneticisiyle çalışabilir? Ayrıca, sadece fizik, matematik, kimya dersleri yabancı dilde olmalıdır şeklinde başlayan bir tutum kısa sürede bütün dallara yayılmış, bugün yöneticilik bilimleri, toplum bilimleri ve hatta Türk tarihi bile bazen İngilizce öğretilir bir duruma gelmiştir. Türk toplumu içinde çalışacak bir Türk yöneticisinin kendi mesleğinde ve genel bilgilerde Türkçe ders görmeden yetişmesi kadar garip bir düzen dünyanın hiçbir yerinde düşünülemez.” (Sinanoğlu, 2002 :256)

“Ben gelmedim davı için benim işim sevi için / Dostun evi gönüldendir gönüller yapmağa geldim” diyen ve sevgi dili Türkçe ile insanlığa seslenen bizim Yunus Emre’nin vefatının 704. yılı münasebetiyle kutlayacağımız “Yunus Emre ve Türkçe yılı” hayırlar getirsin, hayırlara ve Türkçeye dönüşümüze vesile olsun! Bu yılla ilgili ilk etapta ben bun-

ları düşündüm, siz kim bilir neler düşündünüz veya düşünüyorsunuz... Yunus Emre’yi vefatının 704. yılında saygı ve rahmetle anıyor, sevgi dili Türkçenin dünya dili olmasını ve kıyamete kadar yaşamasını da canı gönülden istiyorum...

Selam ve dualarımla...

Kaynakça

- Ali Şîr Nevâî (1941). Muhakemet-ül-Lûgateyn, Şimdiki Dile Çeviren: İshak Rafet Işıtman, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayını.
- Aslıyüce, Erdoğan (2005). Türkistan İki Dünya Eşiği, Ankara: Yeni Avrasya Yayınları.
- Banarlı, Nihat Sami (1971). Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayını.
- Bice, Hayati (2014). Pîr-i Türkistan Hoca Ahmed Yesevî ve Hikmetleri, İstanbul: H yayınları.
- Ebulgazi Bahadır Han (1979). Şecere-i Terakime Türklerin Soy Kütüğü, Hazırlayan: Muharrem Ergin, İstanbul: Tercüman 1001 Temel Eser.
- “Genelge, 2021 Yılı Yunus Emre ve Türkçe Yılı İlân Edildi” (2021). Resmî Gazete, 30 Ocak 2021, Sayı: 31380.
- Gövsâ, İbrahim Alaettin (1947-1950). Resimli Yeni Lûgat ve Ansiklopedi, İstanbul: İskit Yayınevi, 3163 s.
- Günay, Muharrem (2012). “Atatürk’ün Türk’ü Tarifi”, Kocatepe Gazetesi, 12 Eylül 2012.
- Gürel, Zeki (2021). “Atatürk ve Türk Dili”, <https://haberiniz.com.tr/kose-yazilari/ataturk-ve-turk-dili-14062021>
- İnan, Âfet Ayşe (1959). Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler, Ankara: Türkiye İş Bankası Yayını.
- Köprülü, Fuad (1976). Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, Gerekli sadeleştirmeler ve bazı notlara liavelerle yayımlayan: Dr. Orhan F. Köprülü, 3. Baskı, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayını.
- Mahmûd el Kâşgarî (1937). Dîvânü Lugâtî’t-Türk, 4 Cilt, Çeviren: Besim Atalay, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayını.
- Mahmûd el Kâşgarî (2007). Dîvânü Lugâtî’t-Türk, Türkçe çeviri ve düzenleme: Serap Tuba Yurtsever ve Seçkin Erdi, İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Sinanoğlu, Oktay (2002). Bir Nev-York Rüyası “Bye-Bye” Türkçe, 4. Baskı, İstanbul: Otopsi Yayınları.
- Tatcı, Mustafa (2005). Yunus Emre Divanı-1, 2. Baskı, İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayını.
- Türk Dil Kurumu (2011) Türkçe Sözlük, 11. Baskı, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayını

CUMHURİYET DESTANI

Genç ihtiyar beraberdik cephede,
Kanımızla kurduk cumhuriyeti.
Beraber yürüdük Kocatepe’de,
Canımızla kurduk cumhuriyeti.

Samsun’da bir güneş doğdu çınardan,
Dünya şaştı attığımız şamardan,
Sorun Sakarya’dan, Dumlupınar’dan,
Kanımızla kurduk cumhuriyeti.

Bin düşmana bedel idi bir nefer,
Cihan görmemişti böyle bir zafer,
Türk’ü, Kürt’ü, Laz, Alevî beraber,
Canımızla kurduk cumhuriyeti.

Dalgalansın diye bu allı sancak,
Düşman kovaladık hep köşe bucağ,
Kimimiz tek kollu, kimi tek bacak,
Kanımızla kurduk cumhuriyeti.

Tel örgüler söktük, demirler büktük,
Ne âmâna geldik, ne de diz çöktük,
İzmir’de Yunan’ı denize döktük,
Canımızla kurduk cumhuriyeti.

Seddülbahir, Arıburnu sinede,
Mermiler çarpıştı Çanakkale’de,
İki yüz bin şehit verdik yine de,
Kanımızla kurduk cumhuriyeti.

Düşmanla yan yana mevziler eştik,
Atamın emriyle hücumla geçtik,
“Ya İstiklal ya da Ölüm!”ü seçtik,
Canımızla kurduk cumhuriyeti.

Duyulunca başkomutan çağrısı,
Yola çıktı Elif’lerin kağırısı,
Yolda bacıların doğum sancısı,
Kanımızla kurduk cumhuriyeti.

Karanlıktan aydınlığa girildi,
Hasta olan devlet geri dirildi,
Sınırlar çizildi, teller gerildi,
Canımızla kurduk cumhuriyeti.

Duran Baba der ki: Zaman güç idi,
Harpten kaçmak günah idi, suç idi,
Sene bin dokuz yüz yirmi üç idi,
Şanımızla kurduk cumhuriyeti.

Duran TAMER

CUMHURİYET SEVDASI

Haydi, yürüyelim şen meydanlara!
Allıdır, şanlıdır kutludur bugün
Coşkumuz aksetsin tüm zamanlara
Allıdır, şanlıdır, kutludur bugün

Düşmanın hatları kuşattığı an
Kendinden emindi büyük kumandan
Mucize yaşandı Dumlupınar'dan
Allıdır, şanlıdır kutludur bugün

Estikçe esmişti sevdanın yeli
Biçare kalmıştı Yunan'ın eli
Açmaya hazırды İzmir'in gülü
Allıdır, şanlıdır, kutludur bugün

Yenmek mümkün müdür böyle milleti
Gönle nakşetmişken Cumhuriyeti
Hak ettik, çok sevdik biz hürriyeti
Allıdır, şanlıdır kutludur bugün

Erteleyin işi, kederi, gamı
Donatın balkonu, kapıyı, camı
Bu bayram ulusun büyük bayramı
Allıdır, şanlıdır, kutludur bugün

Borçluyuz ataya, Ulu Önder'e
Teşekkür ederiz binlerce kere
Çekin bayrakları, çekin göndere
Allıdır, şanlıdır kutludur bugün

Handan UÇAK TUNCA

KIŞ ERKEN GELDİ

Çıkmadı umduğum saptan, samandan
Bu yıl kapımıza kış erken geldi
Gözüm açılmadı gamdan, figandan
Bu yıl kapımıza kış erken geldi

Kollarım tutmuyor, vücudum kırıgın
Tipiye tutulduk, düşürdü yorgun
Üşüdüm acılar verdi de sürgün
Bu yıl kapımıza kış erken geldi

Kertildi belimiz sıkın kuşaktan
Mecalsiz dizlerim aşmaz eşikten
Umutumuz kesik evlat, uşaktan
Bu yıl kapımıza kış erken geldi

Hayaller ne idi bildir bu zaman
Yine köstülere yetmedi bostan
Çare umduk, öğüt aldık eş, dosttan
Bu yıl kapımıza kış erken geldi

Devlet baba bizi evlatlık bildi
Gözden ırak tuttu, gönülden sildi
Ekmeğimi benden evvel o böldü
Bu yıl kapımıza kış erken geldi

Ok kırdı kağnıyı devirdi düzde
Asabi umudu yitirdi güzde
Gökyüzüm karardı, fer söndü gözde
Bu yıl kapımıza kış erken geldi

Köksal AKÇALI (ASABİ)

DOĞUNUN İLK TİYATRO YAZARI MİRZE FETHALİ AHUNDZADE HAKKINDA BAZI BİLGİLER

Prof. Dr. Tamilla Abbashanlı-ALİYEVA

Diyorlar ki, herhangi bir eserin başlığı eserin yarısı demektir. Yani eser için başlık çok önemlidir. Bir de başlık ilgi çekmelidir, okuyucuya "Beni oku!" demelidir. Makaleye koyduğumuz bu başlık makalenin yarısı olmasa da her hâlde bir az dikkat çekicidir. Yani Mirza Fethali Ahundzade'yi İstanbul'da üzen, Eskişehir'de sevindiren ne idi? Şimdi açıklarız. Bu sene Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün Öğretim Üyesi Dr. Müzeyyen Buttanrı'nın tiyatro sevenlere çok güzel bir hediyesi oldu. Türkler arasından ilk tiyatro eseri yazan Azerbaycanlı M. F. Ahundzade'nin tiyatro eserlerini ve "Aldanmış Kevakip" isimli hikâyesini metinler ve üzerlerinde yapılmış incelemelerle okuyuculara takdim etmiştir. (Buttanrı M. 2006:22)

Doğrudur, M. F. Ahundzade ve tiyatro sevenler bize haklı olarak irad tutabilirler: M. F. Ahundzade İstanbul "üzüntüsünden" sonra birkaç defa Türkiye'de "sevindi." Haklıdır. Müzeyyen Hanım bunları kitabında yazmış. Bizde bu yazımızda onlardan konuşacağız. Ama bu defaki sevinç farklıdır. Çünkü M. F. Ahundzade XX1 asırda Eskişehir'de sevindi, çünkü bu Doğunun ilk tiyatro yazarına 21 yy. hediyesi idi. Aynı M. Buttanrı özünden önceki kitaplardaki yanlışlıkları düzelterek bu kitabı yazdı ve bastırdı. Artık M.F. Ahundzade'nin Eskişehir sevincinden haberiniz oldu, göresin büyük dramaturgu İstanbul'da yüzen ne idi? 1971 yılında Azerbaycan'da çok değerli bir kitap basılmıştı: M. F. Ahundov ve Doğu. Kitabın yazarı H. Memmedzade'dir. (Memmedzade (H. 1971) kitabın 2. faslını şöyle adlandırılmıştır: "M. F. Ahundov ve Türkiye" Hamit Memmedzade M. F. Ahundov'un İstanbul'a gitmek isterken Batum'da gideceği

gemiye beklemesinden başlamış, Türkiye'de görüştüğü insanlar, gördüğü işler, sevinci ve üzüntüsü hakkında her şeyi birbir kaleme alıyor. Belli oluyor ki, M. F. Ahundov 27 Mayıs 1863'te Batum'dan İstanbul'a gelecek gemiyi bekliyordu. Batum'da kaldığı 14 gün boyunca, Fethali, "Gedem Efendi" adlı bir şahsın misafiri olmuş, orada iki şiir yazmıştır. Şiirin biri Batum mescidinin yakınındaki Alâeddin Çeşmesinin yanına Osman Şövgü tarafından inşa edilmiş kümbet için 6 beyitten oluşan bir övgü, diğeri ise Osman Şövgü Bey'in oğlu Müti Beye yazılmış nasihat. Yazar Türkiye'ye geldiğinde siyasî ve edebî alanda Tanzimat denilen cereyan devam ediyordu. H. Memmedzade yazıyor ki, M. F. Ahundzade Türkiye'ye yalnız yeni alfabe projesi ile değil, Azerbaycan edebiyatında yarattığı yeni realizm mektebinin banisi, yeni demokratik ideyaların carcısı ve bunların güzel mahsulu olan "Temsilat"ı ile gidiyordu. Ona göre de M. F. Ahundzade'nin İstanbul seferini sadece bir alfabe projesi ile mehdudlaştırmak doğru değildi. Yazar Cemiyeti-İlmiyyeyi Osmaniye'nin müzakeresine yalnızca yeni alfabe projesini değil, aynı zamanda "Temsilat"ını da takdim etmiş ve her iki eser hakkında Cemiyetin fikrini bilmek istemiştir. Onun Osmanlı sadrazamı Fuat Paşaya verdiği dilekçesinde de bunları yazıyordu. M. F. Ahundzade, Fuat Paşa ile iki defa görüştü. İlk defa 1863 Temmuzun 16'sında görüştü. Burada bir meseleyi de söylemek lazımdır ki, dramaturgun Fuat Paşa ile görüşü hakkında Azerbaycan'ın Ord. Profesörü K. Talıpzade'nin N. Memmedovla yazdığı "F. Köçerli. Seçilmiş eserleri" kitabındaki "M. F. Ahundov" bölümünde de yazılmıştır. Kitabın müellifleri

M. F. Ahundov'un Fuat Paşa ile görüşü hakkında yanlış şeyler yazanlara itiraz ediyor ve diyor ki, Fuat Paşa, M. F. Ahundov'a elinden gelen yardımı yapmış, ona dördüncü dereceli Mecidiye nişanı vermişti". M. F. Ahundzade Fuat Paşaya yazdığı methiye-kasidesini okur, proje hakkında konuşur. Fuat Paşa bu görüşten ve onun dediklerinden memnun kalır, gösteriş verir ki, eser Cemiyeti- İlmîyeyi – Osmaniye'de müzakere olunsun. 23 Temmuzda eser Dış İşleri Bakanlığında başmütercim Münif Efendi'nin başkanlığı ile müzakere olunur. Müzakerede Münif Efendi'den Sedulla Efendi, Kadri Bey, Yunan Aleksandr Bey, Ermeni Avanes Bey de iştirak ediyor. Makalenin 121. sayfasında okuyoruz ki, sonradan bu proje Ahundzade'yi de temin etmemiş, onun kabul edilmemesi edibi sevindirmiştir. Proje kabul olunmasa da Fuat Paşa, Ahundzade'nin işini yüksek kıymetlendirmiş, ona Mecidiye madalyası vermiştir. M. F. Ahundzade'nin üzülmemesinin sebebi sadece proje ile ilgili değildi. Yazar anılarında yazıyor ki, Fuat Paşa ikinci görüşümüzde yeni evvelki gibi yerinden kalkıp beni kendinden yukarıda oturtsa da sanki ben evvelki samimiyeti onda görmedim. Umarım buna neden İstanbul'da Fransız dilinde basılan "Kuryer Doryan" gazetesinin yazdıkları idi. Gazete ne yazıyordu? Her zaman Türkü Türk'e düşman eden Fransız bu defa da kötü emelinden el çekmemişti. Her zaman "Kim insanları sevip kültürün inkişafına yardım ederse, ben onun dostuyum" diyen yazarın bu güzel arzularının üstünden hat çekerek onu ajans gibi takdim ediyorlar. Güya o Rus çarının emri ile Rusya'dan kaçıp Türkiye'ye sığınan Çerkezlerle görüşmek için buraya gönderilmişti. Eğer derdimiz sadece Fransızlar olsaydı ne vardı ki... Çünkü bunların dünyanın her döneminde bize münasebetleri aydındır ve bu gün XXI. asırda onların güya Ermenilere canları yandıkları için sözde Ermeni soykırımı ile ilgili tüy ürpeden kararlar çıkarması buna sübut değil mi?! Ama bizi yakıp-yandıran bir mesele de var, Fransız'ın mevkisi belli ama Ahundzade'yi Fransız gazetesine konu eden, aynı zamanda onu evinde misafir edip Osmanlıya onun hakkında kötü şeyler söyler din bir "kardeşimiz" var: İran'ın İstanbul'daki veziri-muhtarı Mirza Hüseyin

Han. Kutsal din kitabımız "Kur'ani-Kerim'de yazılır ki, korkma düşmanından, kork sana itinasız olan dostundan veya yüzüne gülüp, arkanda kuyu kazan dostundan. Nobel ödüllü Hind yazarı R. Tagor'un güzel bir sözü var: Bir gün balta ağaçtan özüne destek istedi, o da verdi. Bu gün biz Türkler düşmanlarımızdan değil, en fazla içimizdeki desteyi bizden olan baltalardan korkmalıyız. Mirza Hüseyin Han gibileri de böylelelerindenidir. O, "Mürafie Vekilleri"nde İran'ı eleştirdiğinin kisasını yazardan alıyor, ama gizlice, yani yazarın yüzüne gülerek sırtından yaralıyor. Yazar onun ne yuvanın kuşu olduğunu öğrendikte yerle-yeksan oluyor. Sadece bunu diyor: "Ay baba, ben bir dervişim. Osmanlı veya İranlı ile ne işim vardır? Kim insanları seviyor, kültürün gelişimine yardım ederse, onun dostuyum ve ya aksine, beşeriyetin düşmeni olanlardan ve kültürün gelişimine mâni olanlardan uzak ve kenardayım". Ne kadar dâhiyane bir söz... Böyle büyük arzularla yaşayan bir insan beşeriyete, kültüre kötülük yapar mı? Ve böylece, M. F. Ahundzade dünya güzeli İstanbul'dan üzgün olarak geri döndü.

M. Buttanrı'nın kitabı ön söz, giriş ve 3. bölümden oluşur. Kitabın yazarı "Giriş'te M. F. Ahundovzade'nin Türk dünyasının önemli yazarı, dramaturg, nesir ustası, edebiyat nazariyecisi, filozof, sosyolog, dilbilimcisi olmasından konuşur: O eserleriyle Modern Azeri edebiyatının kurucusu oldu, diyen M. Buttanrı, aynı zamanda yazarın eserlerinin büyük terbiyevi - ahlâkî yönünden de konuşur ve diyor ki, yazar eserlerinde yaşadığı toplumun geride kalmasını eleştirir ve tabi ki, halkının her yönden çağdaş bir insan olmasına çalışır. M. Buttanrı haklı olarak diyor ki, Ahundzade komedileri ile kendinden sonra gelen ve bu türlerde eser yazacaklara rehber olmak istemiştir. Burada Müzeyyen Hanımın fikirlerine bir ilave de etmek isterdik. Ahundzade realist üslupta yazdığı bu eserlere özünden önce yaşayan ve eserlerinde realist edebi türün ilk rüşeyimleri olan İ. Kutkaşını'nın büyük rolü olmuştur. Azerbaycan'ın ünlü bilim adamı Prof. Dr. F. Kasımzade "19 yy. Azerbaycan Edebiyatı" kitabında bunu çok güzel yazıyor. Diyor ki, Ahundzade Hacı Nuru (Molla İbrahimhalil, kimyager), Şahbaz Beyi

(Mösyö Jordan ve Derviş Mesteli Şah) İ. Kutkaşınlının eserindeki Reşit Bey ve Sona Hanım (Hacı Kara) ve Sekine Hanımı (Mürafie Vekilleri) aynen İ. Kutkaşınlının eserindeki Saadet Hanımdır. (Kasımzade F. 1974: 189) Daha sonra M. Buttanrı özünden önce Ahundzade ilgi gösterip onun eserlerinin ister kiril-den latine çeviren Sayın Prof. Dr. Yavuz Akpınar'dan diyor ki, Yavuz Hocanın fikrine göre, komedilerin Türkiye Türkçesine çevrilmesi çok önemlidir. (Akpınar Y.) "Giriş"te okuyoruz ki, Kurşunluzade Reşit 1932'de Ahundzade "Hacı Kara" oyununu Almancadan Türkiye Türkçesine çevirmiş ve burada pek çok yanlışlıklar yapmıştır. Dr. Salih Bozkurt ise "Azerbaycan Dramı" adlı eserinde M. F. Ahundzade'nin 6 komedisini Türkiye Türkçesine çevirmiştir. Ama onun da bu çevirisinde pek çok yanlışlıklar var. Çevirmen çevriden daha fazla kelime değişikliği yapmış, bazen de çeviremediği söz ve cümleleri ahenk yani Azerbaycan Türkçesinde olduğu gibi vermiştir.

M. Buttanrı hem Y. Akpınar'ın, hem S. Bozkurt'un çalışmalarını karşılaştırarak yeni bir çalışma yapmıştır. M. Buttanrı'nın en değerli işi ise M. F. Ahundzade'nin bu güne kadar çevrilmemiş nesir eseri "Aldanmış Kevakib"i Türkiye Türkçesine çevirmesidir. "Giriş"ten aydın oluyor ki, araştırmacı yazarın "Kemal-lüdvle Mektupları"nı da Latine çevirmiş, ama sonradan bu eserin kısaltılmış olduğunu fark etmiş, bunun neşrini sonraya bırakmıştır. M. Buttanrı hem Y. Akpınar'ın Latin harflerine çevirdiği ve S. Bozkurt'un Türkiye Türkçesine çevirdiği metinleri karşılaştırmış, metin eksiklerini tespit etmiş, onları "Giriş"te göstermiştir. Girişte M. Buttanrı'nın burada dedikleri çok güzeldir ve derin ilimi aktarışların sonucudur. Sadece onu ilave etmek isterdik ki, eğer M. Buttanrı, H. Memmedzade'nin "M. F. Ahundzade ve Doğru" adlı eserine ulaşıyorsa, mutlaka o bu kitaptan ön söze bazı ilaveler edecekti. Özellikle, M. F. Ahundzade Türkiye'de öğrenilmesi ve araştırılması hakkında. Umarım gelecekte ve hatta birlikte bu konuda değerli bir makale yazabiliriz. H. Memmedzade'nin yazdığına göre Ahundzade'den Türkiye'de ilk defa konuşan Münif Efendi olmuştur. Münif efendiden önce ise Trabzon Valisi Muhammet Emin Paşa "Ahundzade:

Yeni alfabe projesi ve temsili" adlı eseri hakkında Türkiye'nin devlet işlerinde çalışan ilgili insanlara mektup yazmıştır. Onun mektubu tarihî dosya olsa da mektup olarak kalıyor. Ama Münif Efendi, Ahundov hakkında yazan ilk Türk bilim adamı olarak tarihe geçmiştir. Daha sonra Ahundzade'den Türkiye'de basılan "Türk Yurdu" dergisinde yazı yazan İsmayıl Bey Kaspıralı olmuştur. Kaspıralı, M. F. Ahundzade'den sonra gelen Azerbaycan yazarlarının adını çekmekle beraber muktedir Osmanlı yazarı Abdülhak Hamit Bey'in eserlerinde de "Merdi Hasis" ve "Mösyö Jordan" eserlerindeki tabiiyet ve samimiyetin olmadığını söylüyor. "Merdi Hasis" ve "Hacı Kara" ne kadar canlı ve tatlı bir komedidir" diyor. Ö. Seyfettin, Türk Dünyası dergisinde M. F. Ahundzade'nin komedilerinin sadece Avrupa'da ünlü olmasından, Avrupa dillerine çevrilmesinden, "Edebiyat" ödülü almasından konuşur ve der: "Bizim edebiyatımızda Avrupa dillerine çevrilecek, ödül alabilecek bir eser var mı?" İsmayıl Hebib 1932 yılında İstanbul'da yayınladığı "Edebî Yeniliğimiz" adlı eserinde Ahundzade'den konuşmuştur.

Azerbaycan'dan gelip Türkiye'de yaşayan ünlü bilim insanı Ahmet Caferoğlu M. F. Ahundzade hakkında değerli ilmî eserler yazmıştır. Onun 1933 yılında "Azerbaycan Yurt Bilgisi" dergisinde (İstanbul) "M. F. Ahundzade" hakkında, 1934 yılında yine o dergide "M. F. Ahundzade hakkında vesika", 1940 yılında Roma'da M. F. Ahundzade hakkında monografik makalesi basılmıştır (Ahmet Caferoğlu). 1946'da Ankara "İnnü Ansiklopedisi"nde, 1947'de İstanbul'da yayımlanan "İslam Ansiklopedisi"nde M. F. Ahundzade'ye geniş yer verilmiştir. 1950'de A. Yurtsever Ankara "M. F. Ahundov'un Hayatı ve Eserleri" adlı kitap yayımlamıştır. Bu makalede Türk dünyasında çok ünlü bilim adamı sayılan F. Köprülünün M. F. Ahundzade hakkındaki araştırması da dikkati çekiyor.

F. Köprülü yazıyor: "Rus dili ve edebiyatını pek iyi bilen, ama Azeri edebiyatını eski ananelerine de yabancı olmayan M. F. Ahundzade konuşmaları yerli hayattan alınmış ve halk diliyle yazılmış komedileri ve "Yusuf şah"

adlı hikâyesi ile yeni Azeri edebiyatının esaslarını kurdu". Ahundzade hakkında en değerli araştırmacılarından biri de Ahmet Ateş'tir. O 1960'ta "Türk Kültürü" dergisinde Ahundzade hakkında çok değerli bir makale yazmıştır. Bu makale M. F. Ahundzade'nin doğumunun 150. yılı ile ilgili yazılmıştır. A. Ateş yazıyor: "M. F. Ahundzade, Azerbaycan'da ilk defa vatan ve millet sevgisini uyandırmaya çalışan kimse idi." A. Ateş'in makalesinde çok değerli fikirler var, ilgi çeken makamlardan biri de budur ki, o da R. Kurşunluzade'nin Almancadan çevirdiği eserde çok yanlışlık olduğunu söylüyor. Onu da diyelim ki, 1987 yılında Azerbaycan'ın bilim adamı A. Bayramov'un "Edebiyat ve İnce Sanat" gazetesinde "Alman Edebiyatşinaslığı ve Ahundov" makalesi basılmıştır (Bayramov, 1987; 3.08). A. Ateş'in Ahundzade'ye verdiği en yüksek kıymet ise budur ki, şimdiye kadar sahnemizde bayağı, değersiz eserlere bakıyoruz, niye Ahundzade'nin eserleri çevrilerek sahnemizde oynanılmıyor ve biz bu işte geri kalmışız." Unutmayız ki, A. Ateş bu sözü 60'lı yıllarda diyordu (Memmedzade, 1971:167).

M. Buttanrı eserinin 1. bölümünde M. F. Ahundzade'nin hayatı ve edebî kişiliğinden konuşur. Onun XIX. asır Azerbaycan edebiyatında gördüğü önemli işe Azerbaycan'ın ünlü âlimi Prof. Dr. A. Sultanlı'nın sözü ile kıymet veriyor: "Azerbaycan edebiyatının 19. asrını Ahundov asrı adlandırmak olar". Bu bölümde Ahundov'un Nuha şehrinde doğması, anne-babasının uğursuz izdivacı, Hacı Elesgerin onun hayatında oynadığı önemli rolü, ilk müellimi Mirza Şefi'nin onun dünya görüşünde ettiği değişiklik, Ahundov ve Avrupa, Ahundov ve Rusya, Ahundov'un İstanbul seferi, Ahundov ve Mirza Hüseyin Han, Ahundov ve "Ekinci" konularını ele alarak aynı zamanda birkaç kelime ile ister komedilerini, isterse de felsefi ve nesir eserlerini anlatır. Burada hemçinin Ahundov'un eserlerinin 1890'lı yıllardan başlayarak tiyatrodan oynanılmasından konuşur. 1. bölümde M. Buttanrı "Bin Yılın Yüz Şairi" kitabında Ahundov'un şiirinin verilmemesine üzülür.

Yazıyor ki, Ahundov yaratıcılığa şiirle

başlamıştır. Ahundov'a göre iki önemli şart olmalıdır: Konu ve ifade güzelliği. Kitabın yazarı Ahundov'un Rus yazar ve şairleri ile dostluğundan konuşur ve A. S. Puşkin'in ölümü nedeniyle yazdığı "Puşkin'in Ölümüne Şark Poeması (mesnevisi)" eserinden sohbet açıyor.

M. Buttanrı'nın eserinin ikinci bölümü M. F. Ahundzade'nin komedileri ve hikâyesi adlanır. Bu bölüm aynı zamanda iki yarım başlığa ayrılır. 2.1. M. F. Ahundzade'nin komedilerinde konular, olaylar ve şahıslar adlanır. O biri küçük yarım başlık Kimyager Molla İbrahimhalil'in hikâyesi adlanır. M. Buttanrı ilk komediden başlayarak bütün komedileri birbir konu, olaylar ve şahıslar üzere tahlil ediyor, konu ve olayları açıklıyor, kendi fikirlerini söylüyor. Eserdeki kahramanların, şahısların zıt kutuplarda durduğunu, kimin cemiyet için faydalı olduğunu, kimin cemiyete zararlı olduğunu söylüyor. Araştırmacının her eserin sonunda kahramanlar hakkında dediği fikir dikkati çekiyor. Örneğin, "Mösyö Jordan ve Derviş Mesteli Şah"da kahramanlar çok canlı çizilmiştir. Kadın kahramanlar erkekler karşısında daha baskındır. Şehrebanu Hanım sonunda amacına ulaşır. Veya: "Lenkeran Hanın Veziri"nde Peri, Şerefnisa oldukça zeki ve istediklerini elde eden kadınlardır. Vezirin ilk eşi Ziba Hanım kocası ve kuması tarafından horlanan, sevgiden yoksul bir kadını temsil eder. Kahramanlardan konuşan araştırmacı onları inceliyorken onların bazı hasiyetlerini dönemin şartları ile bağlıyor. Örneğin, "Hacı Kara" eserindeki kahramanlardan konuşurken diyor ki, yazar diğer eserlerinde olduğu gibi burada da Rus devlet adamlarına hiç bir eleştiri getirmiyor, onları merhametli, akıllı, dürüst nitelemiştir. Bu tasvir dönemin siyasi şartları nedeniyledir.

Komedilerdeki bu konuları ele alan bilim insanı M. Buttanrı'nın geldiği sonuç şöyledir: "M. F. Ahundzade, toplumda görülen her türlü aksaklığı komedi biçiminde vermeyi becermiştir. Eserleri o günün toplum hayatına yöneltlen bir sosyal tenkittir. Sorunlara değinmekle kalmayan yazar, sorunların çözümünü de eserlerinde kendi fikirlerini temsil eden tip-

lere söyletir. Halkının bir an önce uyanmasını sağlayacak yollar arar. Batı ile yer yer Doğu insanını da karşılaştıran yazar, doğunun skolastik düşünce tarzını, dilini ve töresel taassubunu kırmadan gelişmenin olamayacağına işaret eder. Toplumdaki kadın-erkek münasebetlerini eleştirir.”

M. Buttanrı bu araştırmasında Ahundzade'nin komedilerinin genel özelliklerini de inceliyor. Araştırmacının fikrinde, bu komedilerde Kafkas Müslümanlarının 1840-1850 arasındaki hayatını aksettirmektedir. Oyunlar o günkü Azeri toplumunun aynasıdır. Müzeyyen Hanım, Ahundov hakkında F. Köçerli'nin fikirlerini veriyor, ama bu fikirler Ankara'da basılmış “İslam Ansiklopedisi”nde daha güzel verilmiştir: “Mirza Fatalı Avrupalılarca “Türk ve Müslüman Molyeri”, Ruslarca “Azerbaycan'ın Gogolu”dur. Aralaştırmada küçük bir başlık “Şahıslar” adlanır. Burada bütün kahramanları bir yere toplayarak onlar hakkında fikirlerini söylüyor. “Dil ve üslup” bölümündeki fikirler her bir okuyucunun kalbinden haber verir. M. Buttanrı bu konudan sohbet açarken söylüyor ki, Ahundzade komedilerinde halk dilinden, halkın hikmetli sözlerinden, atasözlerinden istifade etmiştir. Kahramanları daha iyi tanımak için onları karakter özelliklerine uygun atasözleriyle konuşturur. Müzeyyen Hanım iyi bir araştırmacı olduğunu gösteren özelliklerden biri çok güzel bir konuyu yakalamasıdır. O bu konuyu yakalarken özünden önceki Azerbaycan'ın çok ünlü ve değerli bilim adamlarına istinat ediyor. Örneğin, İ. Bektaşî'nin fikirlerine istinaden böyle yazıyor: “Ahundzade'nin kahramanlarının dilinde işlenen tenkitin zaman geçtikçe halk arasında latife gibi işlenmeye başlamıştır. Bu gün bile Azerbaycan'da cimri hakkında o cimridir, demiyorlar, asıl Hacı Karadır, diyorlar. Yani o insan o kadar cimridir ki, bu söz zayıf sesleniyor, onu daha fazla cimri olduğunu göstermek için “Hacı Kara” diyorlar (Buttanrı 2006:40). Veya insanlara büyücülük yapanlara “Derviş Mesteli Şah” diyorlar. M. Buttanrı'nın komedi kahramanlarının dili üzerinde özel bir inceleme yapmıştır. Bu incelemelerde o karara gelmiştir ki, komedilerdeki karakterler ilk kez hayattaki in-

san gibi konuşmaya başlar. Örneğin; Molla İbrahimhalil'in yardımcısı Molla Hamit ile konuşması normal iki insan arasındaki konuşmadır. Sonra Molla İbrahimhalil Nuhulularla konuşmaya başlarken özünü fevkalade bir insan gibi gösterir bolca kimya terimleri ile konuşur ve kendine ruhani bir hava vermeye çalışır. Burada araştırmacı bir başka olayı da yakalamıştır. Huhulular da kendi aralarında konuşurken sade ve doğal oluyorlar, ama Molla İbrahimhalil'in karşısında onun ağır üslubuna uygun konuşur, rol yapmaya başlarlar. Bu konuşma özellikleri, yazarın halkın dilini ve psikolojisini çok iyi bildiğini gösterir. Ve Müzeyyen Hanım bu tür konuşmaya keskin itiraz ediyor ve diyor ki, bu yapmacık bir dildir. Araştırmacı komedilerin dili ile hikâyelerin dilini mukayese ederken üstünlüğü komedilerin diline vererek bu dilin halk diline daha yakın ve sade olduğunu söyler. Araştırmacıların fikrinde, Ahundzade bunu bilerekten böyle yapmıştır, çünkü dil sade olmalıdır ki, izleyiciler tarafından hemen anlaşılabilir, yoksa eser amacına ulaşmaz. M. Buttanrı'nın fikrinde, Ahundzade'nin eserleri sınıflı cemiyetin aynasıdır ve burada cemiyete mahsus lakaplar geniş yer tutar. Araştırmacı lakaplardan konuşurken Azerbaycan'ın çok ünlü dilci âlimi Prof. Dr. M. Adilov'un fikirlerine istinat ediyor ve bu barede haklıdır. Çünkü Azerbaycan'da lakaplarla bağlı en değerli ilmi eserleri M. Adilov yazmıştır: “İlk defa Ahundzade'nin eserlerinde gerçek adların yanında uydurma adlara rastlarız. Uydurma güzel ad işletmek ananesi büyük realist Ahundovla başlamış, ondan sonra uydurma bedii şiirsel adlar çok geniş kullanmaya başlanmıştır. İlk defa familya adları da onunla edebiyatımızda kullanılmıştır.”(Buttanrı 2006:40)

Ahundzade'nin komedilerinin dilinden konuşan araştırmacının geldiği sonuç budur ki, Ahundzade'nin eserlerinin dili canlı, parlaktır, ona göre de halkın takdirini kazanmıştır. Bu canlılık, sadelik sayesinde komediler merakla okunmuş, defalarca sahneleştirilmiştir. M. Buttanrı araştırmasında eserlerdeki kurgudan, dekor ve kostümlerden, zamandan da konuşur. Sonuç diye adlanan bölümde Ahundzade'nin kimleri eleştirdiğini, cemiyetimiz

için zararlı olan olayları dili getirir. Ahundzade'nin eserlerini önce Türkçe yazdığını, sonradan Rusça'ya çevirdiğini, eserlerin pek çok Avrupa ve Doğu dillerine çevrildiğini de dile getirir. Onu bir fikri bizi özellikle heyecanlandırdı: Tiyatroları çok başarılı bulunmasına rağmen altı eserden başka yazmamıştır". Biz burada araştırmacının kalbinden geçenleri duyuyoruz: Keşke daha çok eser yazsaydı... Tabii ki, biz de bu fikirlere katılırız...

M. Buttanrı, Ahundzade'nin "Aldanmış Yıldızlar" eserini de dakiklikle ve hassaslıkla incelemiş, eser hakkında değerli fikirler söylemiştir. Karara geldik ki, hem "Aldanmış Yıldızlar" hem de komedilerin Anadolu Türkçesine çevri metni hakkında başka yazıda konuşalım.

Son söz olarak, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi Dr. M. Buttanrı'nın "Mirza Fethali Ahundzade'nin tiyatro eserleri ve 'Aldanmış Kevakip' isimli hikâyesi (Metinler ve inceleme)" adlı değerli eseri bir ders kitabı, değerli kaynak gibi hem Azerbaycan edebiyatı, tiyatro ile ilgilenen doktora, ön lisans ve yüksek lisans yapan öğrenciler için çok faydalıdır. Aynı zamanda M. Buttanrı hocamız bu sanballı kitapla Ahundzade ve tiyatro sevenlere söyledi ki, o, sadece Türkiye ve Azerbaycan edebiyatına değil, bütün Türk Dünyası edebiyatına bir armağandır,

Ahundzade sadece Türk Dünyası tiyatrosunun Zühre yıldızı değil, o Doğuda ilk yıldızdır, aynı zamanda Avrupa ve Rusya'da sevilen dramaturgdur...

Kaynaklar:

Bayramov A. (1987) *Alman Edebiyatşünaslığı ve M. F. Ahundov.* "Edebiyat ve inceseanat" gazetesi, 1987; 31 Temmuz

Buttanrı M. (2006). *M. F. Ahundzade'nin tiyatro eserleri ve "Aldanmış Kevakip" isimli hikâyesi (Metinler ve inceleme), Eskişehir.*

Kasımzade F. (1974) *XIX. asır Azerbaycan Edebiyatı Tarihi*, Bakı, Maarif Y.

Memmedzade H. (1971) *M. F. Ahundov ve Doğu*. Bakı, İlim Y.

AĞAÇ

Gölgesine sığındığım
Kışın yakıp ısındığım
En dip köşede sandığım
Hep ağaç değil mi dostlar?

Dallarına kuşlar konar
Yeşillenir bazen solar
Kökleri derine dalar
Hep ağaç değil mi dostlar?

Birleşerek orman olur
Kurda kuşa derman olur
Şiir olur destan olur
Hep ağaç değil mi dostlar?

Evlerimizde kapımız
Nameli çalar sazımız
Anadut balta sapımız
Hep ağaç değil mi dostlar?

Şairlere ilham olur
Bazen ulu çınar olur
Uzun olur kısa olur
Hep ağaç değil mi dostlar?

Beşik olur tabut olur
Kitap olur rafa konur
Gönüllerde yerin bulur
Hep ağaç değil mi dostlar?

Yaşamların içindedir
Mazidedir atidedir
İnan, büyük mucizedir
Hep ağaç değil mi dostlar?

Söyle söyle bitmez sözüm
Selvi olsa kalır gözüm
Bin bir türlü adım yazın
Hep ağaç değil mi dostlar?

Atabey ÇAKICI

ARZUHÂLCİLER

İhsan YALÇINKAYA

Dağ başında, çeşme başında, ocak başında... Anadolu'nun dört bir yanında türküler söylenir. Dili tutuklar söyleyemediğini, söylemeye utandığını türküyeye döker. Yüreği yaralıları derdini suya fısıldar, rüzgâra bırakır, toprağa anlatır, "Kâtip arzuhâlim yaz yâre böyle." diyerek bir de arzuhâlcıye...

Hâlini arz etmek isteyenler arzuhâlcilerin kapısını çalar. Arzuhâlciler okuma yazma bilmeyenlerin ahvalini yazar; adliye binalarının yakınlarında, şehir meydanlarında, cami avlularında, kahvehane önlerinde, duvar diplerinde çalşırlar.

Arzuhâlciler yazmadan önce dinler, anlar, tartar; ardından tarif eder, yol gösterirler. Onlar sadece yazının değil insanın da tercümanıdır. Yazdıkları, bir kâğıttan ziyade vicdanın sesidir. Her harfe bir çile, her cümleye bir ömür sığdırırlar. Arzuhâlciler makama gidecek yazıların isimsiz muharriri, adalet arayışının kalem erbabıdır.

Arzuhâlcilerin huzuruna; ağlayan, mahcup, tebessüm eden her gün onlarca insan gelir. Arzuhâlcilerin dizlerinin dibine otururlar. Arzuhâlciler ellerin titremesinden, gözlerin kaçışından, sesin çatallaşmasından duyguları anlar. Yazı arzuhâlcilerin kaleminde bazen sevince, bazen ağıda, bazen de veda ya dönüşür.

Arzuhâlciler insanların dilinden kelimaları toplar, onların arzu ettiği hikâyeyi oluştururlar. Yazgıyı çatır çatır yutan daktilonun derin diliyle ve itinayla hâli yazarlar. Yazan da yazdıran da sırdaştır. Daktilonun tuşuna dokun-

dukça kelimeler kâğıda birer birer düşer. Her düşüşte bir iç çekiş duyulur. Tuşlardan çıkan ses, adalet arayanların kalp atışına karışır. Daktilo bir haykırıdır. Borçlu, alacaklı, icralık, tapu davalısı, askerlikten muaf... Hepsi de aynı umut, aynı temenniyle arzuhâlcilerden çare bekler.

Yâden ayrılıp bağı delinenlerin, aşkını sırtına vurup gelenlerin, kırılmış hayatların, yıkılmış yuvaların, unutulmuş hakların çılgınlığını dile getirir arzuhâlciler. Ayrılma dilekçesi vermiş kadının suskunluğu, işten atılmış adamın öfkesi, anaların evlat feryadı, mazlumun adalet duası; derdi topukta, dizde olanların ekmek talebi o masanın üstünde can bulur.

Bir dilek, bir şikâyet mektubu arzuhâlcilerin kaleminden çıkarken sadece kâğıda değil, zamana da yazılır. Arzuhâlcıye derdini kimi sözle ifade eder, kimi derdini dizelere dökerek anlatır...

"Seven bir kulun de satır başına
Gülmedim hayatta ben arzuhâlcı
Düştüm bir vefasız yârin eline
Mutluluk görmedim ben arzuhâlcı..."

Arzuhâlcilerin mekânları bir iş yeri olmaktan ziyade dertlerin de paylaşıldığı ortamlardır. Onların yanlarına gelenler "Ne kaybettim bilmiyorum.", "Kendimi unuttum, bana beni buldur." der. "Gönül vurgunu yedim!" diye feryat edenler olur. Arzuhâlciler her birine ayrı bir öğüt, her birine ayrı bir sabır tavsiye eder. Sanat ruhlu arzuhâlciler suallere ozanların dörtlükleriyle cevap verir:

"... Avcı yaralamış gönül kuşunu
Gel ayıkla bu pirincin taşını
Çürüse de dökülse de dişini
Sıkacaksın çaresi yok Fadime..."

Arzuhâlciler bir lügatle, bir bakışla, bazen de sadece susarak umuda ortak olur. Bazıları arzuhâlcilerin yanından gülümseyerek ayrılırken duydukları, kaldıracabileceklerinden daha fazla olanlar başını öne eğip uzaklaşır; bazılarının ise içinde taşıdığı acı hiç hafiflemmez. Ara sıra "Berhudar ol arzuhâlcî." diyenler de olur.

Arzuhâlcilerin etrafında toplananlar "Sadet kapısı hep başkalarına mı açık?", "Dünya ile aramda koca bir hüznün var!", "Yaşımın tekrar sayılmasını istiyorum!" diyerek serzenişte bulunur. Kimi kederliler arzuhâlcilere "Derdimi taşlara mı yazarsın, deryaya mı yazarsın, yele mi yazarsın; nereye yazarsan yaz." deyip onlardan deva umar. Arkasından rubailer sıralanır:

"Yatamam sızlıyor solum
Yerinden kalkmıyor kolum
Çıkmaza girecek yolum
Ama bugün ama yarın" (...)

Arzuhâlcinin kıygın olanları kurtarmak için çaba harcadığı masanın üstünde divit, dolma kalem, mürekkep hokkası, mürur tezkeresi bulunur. Titizlikle yerleştirilmiş kâğıt tomarlarının yanı başında bir de mühür vardır. Gün geçtikçe mühür sessizliğe bürünür. Kırmızı ıstampaya batırılan yuvarlak mühür bütün eşyaların arasında belki de en suskunudur. O suskunlukta bir hüküm saklıdır. Mührün kâğıda her basılışında bir hayat yön değiştirir. Umut kapısı ya aralanır ya da temelli kapanır.

Arzuhâlcilerin gözünde devlet yüce bir kapıdır. "Sayın Yetkili" diye başlar çoğu hitap. Başladıkları yazıda edep hep korunur. Bu itaat dili kişilerin haksızlığa karşı sesini kısma. Arzuhâlciler ustaca kullandıkları mecazlarla, kinayelerle, sözcüklerin altına gizledikleri hakikatlerle insanların hakkını aramayı bilir.

Hakikati arayanlara kılavuzluk eden

arzuhâlcilerin masasının altında kalın, yıpranmış, köşeleri kıvrılmış klasörler bulunur. Arzuhâlcilerin yanındaki küçük sehpa çayı gün boyu tazelenen ince belli çay bardağı durur. Çayın buharı sabahın ilk ışıklarıyla arzuhâlcilerin yüzüne çarpar; bir dua, bir hasret, bir murat misali usulca göğes yükselir. İçilen sadece çay değil, her yudum bir beklentinin tortusudur. Dudak payı değil, hayat payı vardır o bardakta.

Günler bir gölge gibi geçer, daktilo bozulur, yerini dolma kalem alır. Dilekçeler dolma kalemle daha içli, daha özenle yazılır; yürekten kâğıda bir seremoni olur. Arzuhâlciler başkalarının kelimeleriyle yüklü birer kitaba döner. Kapağı kapalı, sayfaları yorgun, içi binlerce insanın haykırışıyla dolu birer kitap. Her hece bir yara izi kadar derindir, her söz bir yürekten sökülüp gelir, her nokta bir hayalin sonudur belki de.

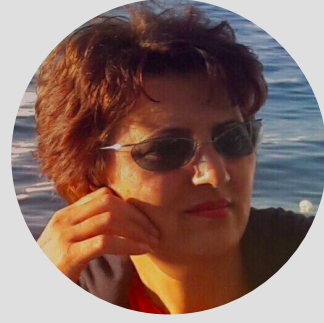
Sabahın erken saatlerinde arzuhâlcilerin kepenkleri her gün yeniden aralanır, masalar her gün yeniden kurulur. Bir taşra vilayetinde, bir kasaba adliyesi önünde, bir hanın serin taş avlusunda mürekkep kokusuyla nice memleket hikâyeleri yazılır. Bunlardan biri de uzun süre oğlundan haber alamayan bir ninenin hikâyesidir.

Yaşlıca bir ninenin oğlu askere gider, ardından cepheye gönderilir. Epeydir ninenin oğlundan haber gelmez. Gelen mektuplar başka annelere, babalaradır. Nine gelen her mektupta, bir mektup alana, bir de postacıya bakar. Kötü haber gelir diye korkudan oğlu için mektup yazdıramaz. Bir gün cesaretini toplar, adliyenin karşısındaki çınarın gölgesine kurulmuş eski bir masanın başındaki arzuhâlcîye gider. Elleri titreyerek arzuhâlcînin sandalyesinden tutunur ve arzuhâlcîye: "Yusuf'um askerde. Gayrı dayanacak hâlim kalmadı. Yavruma bir mektup yaz, içine de kokumu kat." der. Arzuhâlcî başını sallar, hırkasını giyer, ince kenarlı gözlüğünü ve fötr şapkasını takar; nine anlatır, o yazar. Arzuhâlcî, yazdığı satırlara kendi yüreğini de katar. Nine: "Onu çok özlediğimi yaz. Ne yer, ne içer, yaz. Şimdi ne yapar, yaz..." diyedursun

ninenin kalbinden hicranla çıkan duygular daktilonun tuşundan kâğıda âdeta damlar. Arzuhâlcı mektubu bitirirken nine: “Sen dönene kadar çocukken saklandığın dut ağacının arkasındaki taşın üzerine oturup her gün senin yolunu gözleyeceğim, diye de yaz.” der. Nine mektubu yazdırdıktan sonra kuşağının arasından çıkardığı delikli parayı arzuhâlcıye uzatır ve “Mektubumu postaya sen ver.” deyip oradan uzaklaşır. Mektubu zarfa koymaya eli varmayan arzuhâlcı gizlice gözyaşlarını siler. O an cümleler kifayetsiz kalır. Çünkü mektubu yollayacak bir yer yoktur. Ninenin oğlu Yusuf iki yıl önce şehit düşmüştür. Yusuf’un şehit düştüğünü tertiplerinden gelen mektuplardan öğrenen arzuhâlcı, masasının çekmesinde tuttuğu mektubu her gün çıkarıp okur ve okurken de “Kimi mektuplar adrese değil kalbe yazılır, suskunlukla okunur.” der kendi kendine.

Eskiden her semtte kalplere yazı yazan bir arzuhâlcı vardı. Onlar ne cüppeli ne de yelekliydi. Mahalleden adliyeye, köylerden şehirlere uzanan yolculukta satır aralarına nice anılar sığdıran, bizim yerimize konuşan belki de son insandı onlar. Arzuhâlcı sandalyesinin her kıymığında bir havadis, her çatlağında bir bekleyiş saklıydı. Arzuhâlcilerin oturdukları kırık dökük sandalyeler devrin diz çöktürdüğü ancak deviremediği birer sabır heykeliydi fakat artık gıcırdamıyor o sandalyeler. Günümüzde pek çok geleneksel meslek gibi arzuhâlcilik de çağın ruhuna yenildi. Tabelalar soldu, harfler silindi, mürekkepler kurudu, masalar kaldırıldı, daktilolar sustu; dilekler eksik, temenniler yarım, taraklı kâğıtlar yetim kaldı.

Arzuhâlciler gideli birbirimize tercüman olamaz hâle geldik. Dertleşmek zorlaştı. Bugün herkes kendi yangınıyla meşgul. Herkesin yorgunluğu birbirine benziyor. O daktilo tıkırtısıyla alınan nefes, o dolma kalemle akan gözyaşı, o mühre üflenen nefes, yazının altına vurulan ses tükendi. Hazır metin örnekleri, saydam camdan indirilen formlar, otomatik yazı düzeltmeleri ile arzuhâlcilik mesleği, dijital dünyanın gölgesinde sessiz vedasıyla kayboldu.

KİM SESLER

sabahtan er
akşamdan geç bir vakit
tüllenen üstüme
bengi düşlere
kim sesler

belirip kaybolan ışıklar
beni bende saran sızılarla
Nil’i kuşanır nehir
âhenk biçer terziler
düşünce çilesine asılır
gündönümü..

kalbe düşen hâr
gazel yüklü sebep
hadde anahtar

enginde
ufukla ufku aştığım saatler
seni rüzgâra ver..

bu esâsı taklit olan sefâ
hangi dilde siner içimize
istediği renge boyansın duygular..

bu nefes;
zâhire taşan hâtıralar;
tene mühürlenmiş ışık;
göğüne dökülen toz..
dönencesi
filizlenen ömür nimetine
beni kim sesler.

Nilüfer AÇILAN YILDIZ

BİR MANİNİZ YOKSA

Fatma ÇETİN KABADAYI

Ne kadar çok istiyordu evlenmeyi... Bugüne dek her görüşmenin sonunda bir hayal kırıklığı olmuştu. Umutla gittiği tanışmaların ardından isyan ve gözyaşlarını avuçlarının arasına alıp evine dönüyordu. Niçin evlenmek nasip olmuyordu anlayamıyordu. Otuzuna merdiven dayamıştı. Yaşlıları çoktan evlenmiş, çocuk sahibi bile olmuştu. Her ne kadar onlar adına sevinse de kendi adına üzülüyor, eksiklik arıyor, suçlanıyordu.

Nesrin, annesinin de yardımlarıyla görüşmeye gitmek üzere hazırlandı. Omzuna dökülen kahverengi saçlarını inci taneleriyle bezenmiş küçük bir tokayla tutturdu. Uzun boyluydu. Zayıfca bedenine giydiği lacivert elbisesindeki yedi sarı düğme boynundan aşağıya belirli aralıkla iniyor, görünüşüne zarafet katıyordu. Sarı kemeri incecik belini sarıyordu.

Topuklu giymezdi. Boyu zaten uzundu. Görüşeceği adamı üst kat komşuları Hatice Hanım tavsiye etmişti. Oğlunun çalıştığı fabrikadan biriydi; konuşkan, duygusal, mülayim bir adam demişlerdi. Ailesinin maddi gücü de yerli yerindeydi. Oğlu Selim "Alper Bey, efendi birine benziyor, her gün yemekhanede görürüm, hoş sohbet olmalı, yanına oturduğu kişiler hep dikkatle onu dinler, o da istediği gibi birini bulup evlenmedi sanırım," demişti.

Bu güneşli cumartesi herkes için farklı idi elbette. Kimi hafta sonu olmasına rağmen çalışırken kimi de tatilin tadını çıkarıp dilenecek ya da gezecekti.

Ya Nesrin? Onun tek istediği bu görüşmenin diğerleri gibi olumsuz geçmemesiydi. Adam eli yüzü düzgün birine benziyordu, fotoğrafını görmüştü, bir de güvenilir olsun yeterdi. İş gücü de vardı işte. Kendisi de son iş yerinden ayrıldığından beri bir aydır boştu ama elbette bir işe girerdi. Hasta bakımı konusunda uzmandı.

Buluşacakları parktaki kafede köşede bir masa seçip oturdu. Buradan hem denizin kokusunu alabilecek hem geleni gideni daha çabuk görecekti. Onu tanımakta zorluk çekmeyeceğini hissediyordu. Bir açık çay istedi. Yudumlarken etrafa göz gezdirdi. Hemen hemen her masa doluydu. Çınar ağaçlarıyla bezenmiş bu ortamın gölgeliğinde çayını içmek ruh hâlini az da olsa sakinleştiriyordu.

Oturan sakinlerin, içeceklerini yudumlayanların yüzlerindeki endişeleri toplayıp bir çuvala koyma imkânı olsaydı mutlulukla sohbet edenlerin duygularından ağır basacağından emindi. İnsanlar çoğunlukla mutsuz görünüyordu. Çoğunun dikkati yaşadığı anda değildi.

"Merhaba Nesrin Hanım, ben Alper..."

Başını çevirdi. Boylu poslu, saçlarını yan taramış hafif toplu bir adam elini uzatmıştı. Siyah ceketinin içine beyaz gömlek giymiş, yakasının ilk düğmesini açmıştı. Bıyıkları özenle taranmış gibi duruyordu.

Nesrin ayağa kalktı. Elini sıktı.

"Hoş geldiniz, ben biraz erken geldim sanırım."

"Hayır hayır, ben geciktim, affedin. Yolda

gelirken eski bir arkadaşı gördüm, iş arıyormuş. Bir ahababımı aradım, işe yerleştirdik, derken istemeden geciktim.”

Nesrin çok etkilenmişti. Bir telefonuyla arkadaşına iş bulması birçok şeyin işaretiydi elbette. Sohbet esnasında Alper’e her baktığında tam arka masadaki kıvırcık saçlı bir adamla göz göze geliyordu. O da sanki sürekli Nesrin’e bakıyor, baktığı anlaşılmasın diye de hemen yönünü değiştiriyordu. Şu te-laş esnasında dikkatini dağıtması hiç iyi olmamıştı. Niye bakıyordu anlam veremiyordu.

Nesrin’in de çayı bitmiş yeni çaylar gelmişti. Kafenin kurabiye ikramından tadan Alper, dudağını küçümseyerek büzdü. Oysa Nesrin çok beğenmişti, tamam, biraz tarçını fazla gibiydi ama sonuçta ağızda dağılıyordu. Pasta börek işlerinde çok iyi olduğu söylenemezdi.

“Beğenmediniz sanırım,” diyerek fikrini öğrenmek istedi. Arka masadaki adamın gözleri halen bu masadaydı.

Alper Bey, çayından bir yudum alarak biraz gerindi, başını dikleştirip hafif arkaya doğru attı, sonra açıklama zorunluluğu hissetti:

“Gülmeyiniz lütfen Nesrin Hanım, size bir şey söyleyeceğim. Annem beni biraz kız gibi yetiştirdi. Ben bundan güzel kurabiye yaparım,” ardından gülümsedi.

Nesrin de gülümsüyordu. Gülmek şöyle dursun bu harika habere sevinmişti doğrusu. Tek tük yemek dışında bu işlerde pek bilgisi yoktu. Hayatı boyunca okumaktan ardından da çalışmaktan bu alana ilgisi olmamıştı. Ev işlerinde iyiydi ama mutfak onun korkulu rüyasıydı.

“Geçenlerde bir arkadaşın doğum gününde bir çiğ köfte yoğurdum, herkes acısına rağmen bayıla bayıla yedi. Mutlaka yineleyelim diye de ısrar ettiler.”

“İnanamıyorum! Ne güzel! Çiğ köfteyi ben de çok severim. Nerden öğrendiniz?”

“Dedem çiğ köfte ustasıydı. Daha beş yaşımıdayken giydirmişti eldivenleri...”

Nesrin hayret ve gıpta ile dinliyordu. Adam hoş sohbetli doğrusu. Ağzından olumsuz hiçbir cümle çıkmıyordu. Yaz tatillerinde

çiçekçide çalıştığından bahçe bakımından, dolmuş muavinliği yaptığından dolayı iletişimden, yaşlılarla çok sohbet ettiğinden dolayı insan ruhundan anladığını söylediğinde Nesrin on parmağında on marifet olduğundan emindi.

“Bir çay daha alır mısınız?” diye sordu garson.

“Olur,” dedi Nesrin ama Alper saatine baktı:

“Kızacaksın biliyorum ama bugün iş yerine büyük bir sözleşme için bir iş adamı gelecek. Patron ‘bu işi kaçırmayalım Alperciğim, söz yarın tüm gün izinlisin’ dedi. Eğer sakıncası yoksa bugünlük beni affetseniz...”

Nesrin, Alper’in sohbetine henüz doyamamıştı. O kadar güzel anlatıyordu ki her şeyi. İnsanın hiç işi olmasa bütün gün onu dinleyebilirdi. Bir de şu arkadaki adam olmasa daha dikkatli dinleyebilirdi.

“Biraz ani olacak ama ben açık sözlüyümdür Nesrin Hanım. Sizi çok beğendiğimi söylemeden gitmek istemiyorum. Elbette daha görüşeceğiz ama şimdiden söyleyeyim bir maniniz yoksa sizinle bir ömür geçirmek isterim.”

Nesrin utandı. Gözlerini kaçırdı. Şimdi bir şey söylemese iyi olacaktı. Çayından bir yudum alması vakit kazanmak içindi.

Alper Bey hesabı ödeyerek kalkacağını, ilk fırsatta yeniden görüşmek üzere gitmesi gerektiğini yineledi. Nesrin de birazdan kalkacaktı. El sıkışıp ayrıldıklarında Nesrin’in gözü yine o adamla çarpıştı. Kalkıyordu. Kendisine doğru geliyordu. Alper Beyin hızlı adımlarla yürüyüşüne baktı.

Kıvırcık saçlı adam masaya iyice yaklaştı: “Nesrin Hanım, merhaba...”

“Merhaba...”

Şaşkındı. Bu da kimdi şimdi. İsmi nerden biliyordu? Belki de konuşmalarını dinlemişti. Son yarım saattir neden gözünü masalarından ayırmamıştı?

“Sizi uzaktan rahatsız ettim, farkındayım. Ama sadece uyarmak istemişim.”

“Uyarmak mı? Niçin?”

Adam müsaade isteyerek oturdu. Alper Bey’in niyetini sordu. Ne teklif etmişti?

“Bir maniniz yoksa evlenmek istiyorum dedi, bu amaçla görüştük zaten.”

İyi de bu tanımadığı adama niçin açıklama yapmıştı ki? Onu ya da başkasını ne ilgilendirirdi?

“Özel meselenize burnumu sokmam istemem ama bilmeniz lazım. Sizin evlenmek için bir maniniz olmayabilir ama Alper Bey’in var.”

“Var mı? Ne manisi var?”

“Mitomani hastalığı var Nesrin Hanım.”

Nesrin şaşırıldı. Bu nasıl bir maniydi öyle? Afalladı. Nasıl bir şeydi yani hastalığı? Bedensel ve psikolojik bir sorunu görünmüyordu. Gayet efendi, ince düşünceli, zarif ve heyecan vericiydi. Onu kendisine çok yakıştırmıştı.

“Biliyorsunuz, mitomani, kronik bir yalan söyleme hastalığıdır. Size neler anlattı bilmiyorum ama söylediklerinin hepsi yalan olabilir. Ben amca oğluyum. Annesi Raziye Hanım durumu haber verdiği için üzerime düşeni yapmak istedim. Elbette karar sizin.”

Nesrin’in o anda dili tutuldu. Nasıl yani diyordu içten içe. Üst komşuları yalan söylüyor değildi ya. Fabrikada çalışan hoş sohbet bir adam demişlerdi.

“İnanamıyorum!” dedi Nesrin. İnanmak da istemiyordu. Ailesinin kız gibi yetiştirdiği, pasta börek yapabildiği, bir telefonla insanlara iş bulduğu, patronun sözleşme anlaşmaları için kendisini seçtiği, dedesinin çiğ köfte ustası olduğu... Nasıl olurdu?

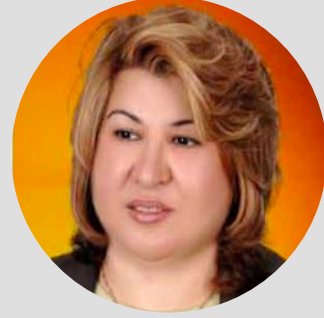
“Fabrikada evrak işlerinin getir götür kısmına bakıyor. İnsanları lafa tutup oylamasın yeter diyorlar sadece. Aslında fiziki olarak kimseye zararı yok ama işte yalan üzerine hayat da kurulmaz malum... Tedavisi de zor...”

Adam müsaade isteyip kalktı. Yüzüne yansıyan sinsi gülümsemeyi ona bakanlar görebilirdi. Nesrin elleriyle yüzünü kapattı. Gözlerine dolan yaşı kimse görsün istemiyordu. Başı önde, bir elinin parmakları artık saçlarının arasındaydı. Ne yapacağını bilmiyordu. Annesine ne diyecekti şimdi? Evlenmemek için kendisinin bir mani bulunduğunu söylemez miydi? Garson elinde bir gül ile geldi:

“Bunu Alper Bey bıraktı hanımefendi. Kendi elleriyle yetiştirdiğini de söylememi istedi.”

Nesrin şaşkındı. Üzerindeki nota baktı:

“Sizi yarın aynı saatte burada bekleyeceğim...”

AŞKIN DİKENLİ YOLU

Yaşadığım her anın ölümsüz ecesisin
Senden uzakta isem ömrümün gecesisin
Altından köşküm olsa sensiz düşerim yâda.
Günler geceler haram, olmadığın dünyada!

Hiç kimseden beklemem ne aş ne iş ne para,
Sevdamın benzeri yok istersen Çin’de ara.
Hayalimde gezinen bir peri kızısın sen
Yolumu aydınlatan kutup yıldızısın sen.

Uykuyu unutalı belki asırlar oldu,
Uyurgezer gibiyim betim ve benzim soldu.
Aşk yolu dikenlidir parçalanır ellerin
Acıyı çeken sensin derdi midir ellerin.

Hazineler serseler ayağımın altına,
Bir kere dönüp bakmam sandık sandık altına,
Senden kıymetli ne var şu koskoca âlemde
Bir kez adımı söyle, yeter, olsam son demde.

Harika bir duygu aşk; ben kartalım, aşk kanat,
İster yaramı sağalt, istersen tekrar kanat.
Yeter ki senden gelsin onulmayan acılar
İsterse hiç dinmesin yüreğimde sancılar.

Harika UFUK

YAĞMUR ÜLKELERİNDE NEHİRLER TERS AKARMIŞ...

Ali Rıza NAVRUZ

Bir lâle geçişli sümbül gecesiydi geldiğinde hatırlıyor musun Süleyke?

Kadranlarına sığmayan saatler, mendilimin ucundan gözyaşı emiyordu sanki bu zaman diliminde. Kaç sığırcık sürüsü sığdırmıştık içimize düş yerine! Satmıştık haraç mezat ağır acılarımızı, söküp de yürekten... Kök sarmaşıklar gibi sarmal hâllerde iken dikildi ufuklara gözlerimiz. Ufuktaki katre aşkın niyazında olduğundan duymadı bile bizleri Süleyke... Niyazi Mısırî ne diyordu vakti zamanında: "Katre nice anlasın, umman olan anlar bizi..."

Göğsümün ortasında ne gezerdin bir bilsem. Kırılan onca renkleri kestane koyusu saçlar arasında gezdirip, sonrasında bu Deliban'ı o renklerin moruna duçar etmen yok mu? Oysa şu üç buçuk dirhemlik kalbimiz böyle bir anı; "yağmur ülkelerinde nehirler ters akarmış" deyu gözyaşı hesabımızdan mahsup etmemiş miydik Süleyke?

Evlere dönme zamanımız hangi kapıya çıkardı hiç düşünmedik biz. Kelimelerimiz kan ağladı belki de sürç ü lisanımızdan. Başımıza çarpan bu "âh" kimin duasıydı bed cinsinden ki? Bilemedik!.. Aşkın niyazı değil de neden ayazı vurmuştu ki ense kökümüze? Boş ver demiştik hatırladın mı Süleyke, "boş veeeer! Tezene, gönül telimizi nereden incitmişse oradan kopsun telimiz" demiştik de, sonrasında kuşa atılan ok, gelip bizi bulmuştu o yerde... Biz de yükselip yükselip yârdır diyerek düşmüşştük içimizdeki yara. Ve evlere dönme zamanı, düş ardıydı sanki...!

Dedim ya, uyur uyanık düşlerimin ara-

sından çıkıp geldiğinde bir lâle geçişli sümbül gecesiydi... O denli utangaç bir hâlin vardı ki, gözlerin yere batıyordu adeta. Boynu büküktü gecenin sen gibi. Mağrur değildi güller gibi sümbül gecesi, üstelik diken de yoktu bize batacak. Ve gözlerin! Gözlerin öylesine dal yeşili ve öylesine ağıt üretkendi ki senin Süleyke; ahhhh!.. Gökkuşağı dediler senden için, zaten öyleydin ki lâle geçişli o sümbül gecesinde. Sımsıkı sardı kuş/ağın!

Eleğimsağma dediler senin için her yerde... Eleğimsağmalarda mor rengim hüznüle dalaşıyordu; kırıl/kan...

Bir lâle geçişli sümbül gecesiydi geldiğinde hatırlıyor musun Süleyke?

GİDİYOM

Sarmadı buralar yordu be gardaş
Her türlü hayalim yıktım gidiyom
Canım dediklerim vurdu be gardaş
Çaresiz boynumu büktüm gidiyom.

Huzur bulmak çok zor bedeli varmış
Can yakmanın ahdi zalime kârmış
Dört yanımı kahpe, onursuz sarmış
Son defa ardıma baktım gidiyom.

Her şeyi verirsin daha isterler
Aldığın nefese gözün dikerler
Verimli toprağa yokluk ekerler
Bulanık su gibi aktım gidiyom.

Yarım asır yaşı onlara verdim
Kendimi en sefil kula çevirdim
Çok zorlu virajda yüküm devirdim
Yumruğu kafama çaktım gidiyom.

Karanlık yolların sonu görünmez
Bacaklar sızlarken zordur yürünmez
Şeref ölür ama yerde sürünmez
İlmeği boynuma taktım gidiyom.

Elbet bende hesap sorarım bir gün
Beynimize girer yorarım her gün
Mahşere bıraktım bekliyor zor gün
Defter-i mizanı yaktım gidiyom.

İsmet BOZKURT (Dilsiz Kalem)

TANIYAMAZSIN

Nerdeyim nasılım merak etme ha
Beni bu günlerde tanıyamazsın
Sürünür gezerim kalkmam şaha
Beni bu günlerde tanıyamazsın

Anladım sensizlik bu cana haram
Uzak diyarlarda duyulur naram
Küstük kadehlerle düzeldi aram
Beni bu günlerde tanıyamazsın

Taş duvar içinde helik gibiyim
O yüzden yüreği delik gibiyim
Hiç şu verilmemiş çelik gibiyim

Beni bu günlerde tanıyamazsın
Sevdim insanları bakmadım ırka
Servetim sırtımda yamalı hırka
Yararak yaşadım ben kılı kırka
Beni bu günlerde tanıyamazsın

Gözüm sel deryası bende bendiyim
Hep yenildim olmadı hiç yendiğim
Tarifsiz acının işte kendiyim

Beni bu günlerde tanıyamazsın
Kokusunu almak goncanın gülün
Kora dönüşmesi diyelim külün
Fatih'i olmadım hiç bir gönülün
Beni bu günlerde tanıyamazsın

Çürük bir yapıda kaygan bir zemin
Oturdum kendimle konuştum demin
Katili olursam şaşma kendimin
Beni bu günlerde tanıyamazsın

Bağırsam çağırırsam kussam kinimi
İsyankâr kul olmam yıkmam dinimi
Oturup seyrettim kendi sinimi
Beni bu günlerde tanıyamazsın

Yakar bedenimi bir acı sazak
Beynim bedenime kurulu tuzak
Bir bana dargınım bir benden uzak
Beni bu günlerde tanıyamazsın

Hamza EROĞLU

BİR AŞK FISILDAMASI!

Çelebi ÖZTÜRK

Zemheri’de üşümü, kışın buz tutmuş olan kalbimde titremeler başladı! Yavaş yavaş o buzu çözen ve karşı koyamadığım ve engellemeye çalıştığım her seferinde girdaba kapılmış gibi içine doğru çekildiğim bir duyguyla yaşıyorum. O hisse karşı koyamıyorum, engelleyemiyorum ve dibe çekildikçe kavruluyorum!

Evet, aşkımı fısıldıyorum! Sana karşı koyamıyorum, seni düşünmeyi engelleyemiyorum. Kalbimin derinliğine uzanan yolda sana ait özel bir yer var. Seni oraya hapsedemiyorum. Çünkü sen, oradaki paslanmış kilidi açtın! Prangaya vurulmuş bir mahkûmu özgürlüğüne kavuşturdun!

Gözlerine her baktığımda bir hüznü görüyorum! Dudaklarının kenarındaki çizgiler gizemli ve o gizem çözülmeye mahkûm. Belki bir aşk acısı ya da başka bir şey bilemiyorum. Yüzünün her kıvrımı gizemli! Yüzünde gri bir yorgunluk var. İssiz bir adaya düşmüş gibisin. Kalbin kırık ve aşka dair umutların sönmüş gibi. Sana bahar havasını getirmek istiyorum. Belki o zaman yüzündeki sis bulutları dağılır, gizem kaybolur ve ben, içindeki yalnızlık duygusundan seni kurtarabilirim. Sana aşkımı fısıldıyorum ama sana ulaşamıyorum. Hissedebildiğim tek şey, bana ne kadar uzaksan sana o kadar aşığım. En mutlu günüm sensin en mutlu anım sana sarıldığım an. En mutlu günüm senle başlayıp senle biten hayallerim.

Sen, en mutlu gününde yalnızlığı hissediyorsan bil ki ruhun terk edilmiştir! O an sana her şey anlamsız gelir ve yanındaki herkes senin için anlamını yitirmiştir. İşte, yalnızlığı hissettiğin an yanındayım! O an seni hissediyorum, senin duygularını... Çünkü adını kalbime aşkla yazmışım. Rengârenk kalemle adını nakış nakış işlemişim. Sakın ha! Bir gün

adını kalbimden silerim, diye düşünme. Sen, düşüncelerimin ve ağzımdan dökülen cümlelerimin en güzel rengisin.

Konuşmalısın ey sevgili! Sana yalnızlığı hissettireni de seni en güzel gönül bahçesinde ağırlayanı da. Bilmelisin ki bu aşk durgun suyun üzerine yazılmış bir halk masalı değil.

Çağıl çağıl akıp giden bir gönül çeşmesidir! Bilmelisin ki bu aşk kelebek ömrü kadar kısa değil, sonsuzluğa uzanan bir mutluluk yoludur.

Gizli maceralara yelken açan hayalperest değilim. Korkarım beni bu şekilde tanımlamandan. Ama acılarını, ölümsüz aşkını ve duygularını kelimelere dökmekten aciz hatta kelimelerle oynamaya korkan bir yazar, duyguların anlatılamadığı sıradan bir roman gibi düşünebilirsin. Sığınacak bir liman aramıyorum ve beyhude bir çırpınıyla sana kendimi acındırmak da istemiyorum.

Benim sevdiğim, karanlığımı aydınlatan ay ışığı, soğuk gecelerimi ısıtan güneş gibidir. Tatlı bir esintiyle gelir; biraz romantizm biraz hüznü çakar gökyüzünde. Omuzlarıma düşen her damlası yağmurun sesi gibi fısıldar kulağıma.

Hüzünlü nağmeler düşer şansına.

Akşamın alacakaranlığında dön, benden yana bak! Kimselerin görmemesi için adını yazdığım sarı lambalı odamın duvarlarında seni nasıl seviyorsam, sende, benim gölgemle geceyi perdele. Boş ver Zemheri’yi, o hep soğuktur. Sen ve ben karanlığı nasıl aydınlatıyorsak, ayazıyla buz kesen gri geceyi de ısıtabileceğimiz hayalleri düşün. Aşk denizinde buluşalım. İlkbahar kokulu bahar havasını sakın reddetme. Senin denizinde yüzmek istiyorum.

BİR YAZ AKŞAMI

Bir yaz akşamıydı seni görüşüm
İçime bir ateş düştü o gece
Sendin nakış gibi kalbe örüşün
Mehtaba bir başka baktım o gece

Yıldızlar sessizce çizdi yüzümü
Göz ucuyla üflediler özümü
Fecre kadar silemedim gözümü
Aynaya bir başka baktım o gece

Gün batarken akşam saatlerinde
Görürüm sanmıştım yoktun yerinde
Boşuna aradım her seferinde
Yollara bir başka baktım o gece

Yılgındım akşamın karanlığından
Seni gözledim kapı aralığından
Baykuşlar ötüştü yalnızlığımdan
Kuşlara bir başka baktım o gece

Umutsuz bekleyiş sabrımı yordu
Beni gören dostlar halimi sordu
Seni düşünmekten aklımda durdu
Kendime bir başka baktım o gece

Melahat ÖZÇOBAN

ÖLÜM KOKUSU

Kimi zâman
kendi cenazesini omuzlayan bir meczûp gibi
sırtlardık dünyanın gam yükünü.
Tövbeler sökün ederdi suskun dilimizden
toprağa dönünce yüzümüz
Verilen her din talkını üstümüze alınır gibi.
Kimi zâman
“Verlaine absent’i Baudelaire afyonuna ka-
rışan
sihirli bir hazdı şiir” dizelerine takılırdı aklımız,
Kafe Des Lilas’ın vestiyerine asılan
Beyatlı paltosu gibi.
Gotik bir taş binanın gövdesine,
barsak şevkiyle dolanan
internet kablolarına tutunarak inerdik,
Kulaklarımızı tırmalayan çan seslerinin yan-
kılandığı
şehrin en ıssız meydanına...
Yaktığımız şiirlerin tütsüleriyle
ölüm kokusu üfledik çağlar öncesine
ve şövalyelerin domuz pastırması kokulu
altın şarap taslarına.
Gece ile gündüzü kirpiklerimizle yontardık
gölgeleri birbirine değmesin diye...
Bâzen asıl meseleleri unutup
arkaik bir rûhun izdüşümü üzerinde
geometrik hesaplamalar yapardık,
Mis gibi didaktik şiirler döktürmek yerine.
Yastığımızla başımızın arası bin ışıık yılıydı
sanki
Âraf’a revan olurken.
Ve her sabah yeni bir rüyâya dalardık, “uya-
narak”.

İşte bütün bunlar ve çok daha fazlası (...)
Yaşamaya alışmamak içindi.

Banu SANCAK

ANADOLU

İlhan ALTUN

Üzerinde binlerce yıldır varlığımızı sürdürdüğümüz bu topraklara, kutsallığını ve bizim için ne kadar önemli olduğunu anlatabilmek için “Ana” adını vermişiz. Uğruna savaşmış canlar verdiğimiz sığınağımız, atalarımızın bize devrettiği ve gelecek kuşaklara bırakacağımız en kutsal emanetimiz Anavatanımızdır.

Üzerinde yaşadığımız bu kutsal topraklar, insanlık tarihinin bilinen en eski yerleşim merkezlerinden biri olma özelliğini taşımaktadır. Bu kadim topraklarda Hattiler, Hititler, Hurri-Mitanniler, Urartular, Persler, Makedonlar, Helenistik Dönem, Roma, Bizans, Selçuklu, Osmanlı ve Türkiye Cumhuriyeti olmak üzere 12 medeniyete ev sahipliği yapılmıştır. Bu topraklardan coşkulu ve sonsuz bir tarih fışkırmaktadır. Her geçen gün yeni bulgular ortaya çıkmakta ve dünya milletlerinin ilgisini üzerine çekmektedir.

Arkeoloji dünyasının “açık hava müzesi” olarak tanımladığı Anadolu, binlerce yıllık geçmişiyle yalnızca antik çağ kalıntılarıyla sınırlı olmayıp; değişik medeniyetlerin taş yapılarını, halk kültürünü, mimarî geleneklerini, üretim tekniklerini ve yaşam tarzlarını da içinde saklayan bir define sandığıdır. Ancak ne yazık ki günümüzde bu kültür mirasının tahrip edildiği ya da özel mülkiyet içinde korunmasız bırakıldığına şahit olmak bizleri derinden üzmektedir. Elbette bu kadar geniş bir alanda, bunca kültürel mirası korumaya almak ve bakımını yapmak çok büyük bir maliyet gerektirmektedir.

Arkeolojik alanlar nispeten koruma altı-

na alınırken, yaşayan kültür mirası diyebileceğimiz taş evler, tarihî değirmenler, hanlar, çeşmeler, köprüler, köy yerleşimleri, geleneksel el sanatları ve sözlü kültür unsurları her geçen gün biraz daha yok olmaktadır. Asıl sorun şudur: Arkeolojik alanlar devlet korumasındadır; yaşayan kültür mirası ise çoğu kez özel mülkiyet nedeniyle sahihsiz kalmıştır. Bu yüzden Anadolu’nun pek çok köyünde tarihî evler ya yıkmakta ya da yerlerine yeni yapılar inşa edilerek tamamen yok edilmektedir. Kimi zaman bu yapıları onarmak mümkün olmadığı için satılmakta ya da kaderine terk edilmektedir. Çürüme sadece tarihî yapılarla sınırlı değildir; kültürel üretim ve ustalık da yok olup gitmektedir. Örneğin bakırcılık, demircilik, sepetçilik, bağcılık kültürü, taş fırın geleneği gibi kültür öğeleri sessizce silinmektedir. Yaşayan kültürün yitirilmesi, toplumsal hafızanın ve kimliğin yok olması demektir.

Kültür Varlıkları Koruma Kanunu, tarihî yapıların yıkılmasını engellese bile onarılamadığı için yok olmasını engelleyememektedir. Yani kanun “yıkamazsın” derken, korunması konusunda yeterli sorumluluk yüklememektedir. Sonuçta yapı kendi kaderine terk edilmekte ve zamanla yok olmaktadır.

Bunun yanı sıra miras paylaşımında ortaya çıkan anlaşmazlıklar nedeniyle tarihî yapılar kaderine terk edilmektedir. Toplumun ortak değerleri olan bu yapılar, birkaç kişinin egosu yüzünden yok olup gitmektedir. Özel mülkiyetlere hibe destekleri ve onarım fonları sağlanarak bu gibi sorunlar ortadan kaldırılmalı ve vatandaşa da sorumluluk yüklenmelidir. Bu noktada devlet, yerel yönetimler ve

toplum arasında bir koruma bilinci oluşturulmalı ve bu yıkımın önüne geçilmelidir. Gerekirse kamulaştırma yoluna gidilmelidir.

Şu an ikamet ettiğim Avanos ilçesinin 4.000 yıllık bir tarihe sahip olduğu ve MÖ 332 yılında yerleşim gördüğü kaynaklarda belirtilmektedir. Bu kadar eski bir yerleşim yerinde kısmen restorasyon çalışmaları yapılmış olsa da ilçenin eski mahallelerinde bulunan birçok eser her gün biraz daha kırılıp dökülmekte ve talan edilmektedir. Bu durumu görmek beni derinden üzmektedir.

Türkiye’de kültürel miras çoğu zaman turizme dönüştürülebildiği ölçüde değerli görülmekte, ekonomik getirisi olmayan miraslar ise göz ardı edilmektedir. Oysa kültürel miras sadece turistik değil; kimliksel ve tarihî bir değerdir. Bir diğer tehlike ise yanlış koruma uygulamalarıdır. Bazı yerlerde tarihî eserler betonarme ile yeniden yapılmakta, özgün mimari yok edilmekte, eser “restorasyon” adı altında kimliğini kaybetmektedir.

Buna en talihsiz örneklerden biri de ne yazık ki kendi ilçem Akdağmadeni’nde yer alan ve kütüphane olarak kullanılan Tiftik Han’dır. Ahşap merdiven ve trabzanların yerine kesme taş merdivenler ve kromajlı demir trabzanlar yapılmış, havalandırma boşluğu ucube bir metal çatı ile kapatılmıştır. Bugün birçok kasabada tarihî camilerin minareleri orijinal değildir; tarihî evlerin pencereleri plastik doğramalarla değiştirilmiştir. Bu tür sahte restorasyonlar, mirası korumak yerine yok etmektedir. Ayrıca kültürel mirasın sadece ticari amaçlarla dönüştürülmesi de ayrı bir tehdittir. Birçok yapı “lüks otel” yapılırken mimari dokusu büyük zarar görmektedir.

Bu mirasın korunabilmesi için öncelikle kültürel bilinç oluşturulmalıdır. Köylerde yaşayan vatandaşlar evlerinin tarihî değeri konusunda bilinçlendirilmelidir. Bu kadar zengin mirasa sahip bir ülkede, bu varlıkların korunabilmesi için okullarımızda gerekli dersler müfredata eklenmeli ve eğitimler verilmelidir. Özel mülkiyetlere hibe destekleri ve onarım fonları sağlanmalıdır. Kültür mirasını koru-

mak yalnızca devletin değil, yerel halkın da sorumluluğu olmalıdır. Bu konuda sivil toplum kuruluşları oluşturulmalı ve bu kuruluşların faaliyetleri devlet tarafından desteklenmelidir. Yok olan güzelliklerin ardından ağıt yakmak yerine geleceğe ışık tutacak eserler bırakmalıyız.

Kültürünü koruyamayan toplumların kökü olmaz. Arkeolojik kazılarla geçmiş gün yüzüne çıkarıyoruz ama yaşayan kültürümüz gözlerimizin önünde yok oluyor. Bugün Çorum’daki Hattuşa’yı ziyaret eden bir turist, Akdağmadeni’ne geldiğinde 19. yüzyıldan kalma taş bir evin harabeye döndüğünü görürse bu coğrafyanın hikâyesini tamamlayamaz. Çünkü yaşadığımız bugün bile yarın tarihin bir parçası olacaktır.

Sonuç olarak Anadolu’da medeniyetlerin bıraktığı mirasın korunması yalnızca kazı yapmak veya müze açmakla mümkün değildir. Bu geniş ve çok katmanlı geçmişi gelecek kuşaklara aktarabilmek için yerel kültürü yaşatmak, özgün mimariyi korumak, ustalık geleneğini sürdürmek ve özel mülkiyet sorununa çözüm üretmek zorunludur. Aksi hâlde bu toprakların hikâyesi eksik kalacak, Anadolu kültürü her geçen gün biraz daha yozlaşıp yok olacaktır.

*Muallimler,
Yeni nesil sizin eseriniz olacaktır.*

(Atatürk)

ELVEDA İSTANBUL

Sen Yeditepe'sin, uykusuz şehir
Yorgun düşmez misin ertesi güne?
Sabahın köründe ışıklar nehir
Dertli gönülleri dağlarsın güne

Tarihi dokuna, tüm dünya hayran
Boğaz'ın incidir, tepeler seyrân
Balık ekmek köfte soğukta ayran
Acıyı neşeyle yağlarsın güne

Eski sarayların dimdik duruşu
Ezan seslerinin kalbe vuruşu
Ekmek parasıdır her bir kuruşu
Şefkatli yanını sağlarsın güne

Havasına bakıp kanma dediler
Hayaller kurup da yanma dediler
Mutluluk burada sanma dediler
Gülmek istersin de ağlarsın güne

Kız kulesi gece sessizce parlar
Vapurdan martılar simit kaparlar
Galata'dan, sağa sola saparlar
Yaşam kavgasıyla çağlarsın güne

Mevlâna gibisin kucak açarsın
Yunus olur özden sevgi saçarsın
Kurdu kuşu besler gözden kaçarsın
Kıtadan kıtayı bağlarsın güne

İsmail KAYA

GECE BOYUNCA

Yıldızlar kimsesiz kaldığım zaman,
Yalandan yâr olur gece boyunca.
Tütmeden çileli başımda duman,
Yüreğim hâr olur gece boyunca.

Nezâket adına umarken medet,
Gökyüzünde yoktur zerre merhamet.
Ayın şavkı bile bana kıyâmet.
Gözlerim kör olur gece boyunca.

Bir kenarda durur güzel nidâlar.
Dillerde dolanır hep elvedalar.
Ellerimden kaçır bütün sevdalar.
Yetişmem zor olur gece boyunca.

Kader mutluluğa vermiyor hisse.
Yanağıma bir kez değmedi bûse.
Anlamaz perîşan hâlimi kimse.
Dertlerim sır olur gece boyunca.

Karanlık veriyor katlime karar.
Bilseniz ne acı; düşlerden firar.
Kabımdan taşınca sabaha kadar,
Sokaklar dar olur gece boyunca.

Ölmeden okudum kendime selâ.
Sabır versin gayrı O yüce Mevlâ.
Masumlar kol kola gezemez asla.
Belâlar hür olur gece boyunca.

İbrahim Halil MANTIOĞLU

İNCESU KERVANSARAY HAN DUVARLARINDA İSMİ GEÇEN MARAŞLI ŞEYHOĞLU KİMDİR?

Hasan ÇİFTÇİ

İncesu ilçesindeki Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Hanında [kervansaray] Faruk Nafiz Çamlıbel'in 'Han Duvarlarında' ismi geçen Maraşlı Şeyhoğlu Satılmış kimdir?

Faruk Nafiz Çamlıbel 1922 yılında Kayseri Lisesi edebiyat öğretmenliğine atanması ile Kayseri'ye gitmek üzere Ankara'da bindiği trenle Ulukışla'ya gelir. Ulukışla'da Öküz Paşa Mehmet hanında geceler. Kiraladığı yaylı at arabasıyla Ulukışla-Kayseri arasında 3 gün yolculuk eder. Bu yolculuk esnasında üç handa geceler. Şiirinde geçen ikinci han şiirde anlattığı gibi Niğde'de konaklar.

"Karşıda hisar gibi Niğde yükseliyordu
Sağ taraftan çingirak sesleri geliyordu
Ağır ağır önümden geçti deve kervanı
Bir kenarda göründü beldenin viran hanı
Alaca bir karanlık sarmadayken her yanı
Atlarımız çözüldü girdik handan içeri"

Bu handa şair şu dizelere rastlar:

"On yıl var ayrım Kına Dağından
Baba ocağından, yâr kucağından
Bir çiçek dermeden sevgi bağından
Huduttan hududa atılmışım ben"

Şiirin altında 8 Mart 338 (miladi takvim 1921)

Faruk Nafiz, 1922 Mart ayında yolculuk ettiği arada bir yıl sürenin olduğu Şair Maraşlı Şeyhoğlu'nun izini sürmekte üçüncü han Araplı beli, Yeşilhisar ovasının üzerinde yüksek bir tepede olup şair bir gece de orada konaklar. Yine han duvarında şu şiire rastlar:

"Gönlümü çekse de yârin hayâli
Aşmaya kudretim yetmez cibâli
Yolcuyum bir kuru yaprak misali
Rüzgârın önüne kapılmışım ben."

Ertesi gün İncesu Kara Mustafa Paşa Kervansarayı konaklar:

Ben üç gün mevsimi değişmiş gördüm.
Üç günde uzun bir yolculuktan sonra İncesudaydık.
Bir han da yorgun argın tatlı bir yorgunluktaydık.
Gün ağarırken bir ölüm rüyasından uyandım.
Başucumda gördüğüm şu satırlarla yandım.

Hanın duvarlarında şiir aramakta ve başucunda şu şiire rastlar;

"Garbim namıma Kerem diyorlar
Aslı'mı el almış harem diyorlar
Hastayım derdime verem diyorlar
Maraşlı Şeyhoğlu Satılmış'ım ben"

Faruk Nafiz heyecanla hancıya sorar; "Tanıdın mı Maraşlı Şeyhoğlu'nu?" Hancı üzgün; "Ne yazık ki ölüsü çıktı bu handan!" Maraşlının bu kara haberi Faruk Nafiz'i heyecanlandırır. Faruk Nafiz, Maraşlı Şeyhoğlu'nu tanımaktadır. Bu üzüntüyle 140 beyit şiiri edebiyatımıza kazandırmıştır. Bu şiir ilk defa 15 Kasım 1925 tarihli Türk Yurdu dergisinde yayınlanmıştır.

Maraşlı Şeyhoğlu kimdir?

Maraş Mevlevi Şeyhi Salim dedenin oğludur. Gençliğinde Şih Turan Mahallesinde bir kıza sevdalandığından babası Salim Dede tarafından Şam'a okumaya gönderildi. Maraş'a dönmeden Maraşlı Şeyhoğlu satılmış

Trablusgarp savaşına, Birinci Dünya harbine, Balkanlar, Yemen, Sarıkamış, Millî Mücadele savaşlarına katıldı. 1911 yılı Trablusgarp savaşından 1921 yılına kadar cephelerde kaldığı, şiirinde de anlattığı gibi [On yıldır ayıрым ana kucağından] buradan da anlaşılıyor ki on yıl cephelerde savaştığı cephe de rastladığı Ahmet isimli hemşehrisinden sevdiği kızı bedelli askerlik yapan Maraşlı biriyle evlendiğini haber alınca üzüntüden ince ağrı [verem] hastalığına yakalanır. Hava değişimi olsa gerek ki İstanbul Guraba Hastanesi'nde tedavi olduğu ve hava değişimiyle Ulukışla İncesu arası Maraş'a gitmekte iken İncesu Kara Mustafa Paşa Hanında şehit olmuştur.

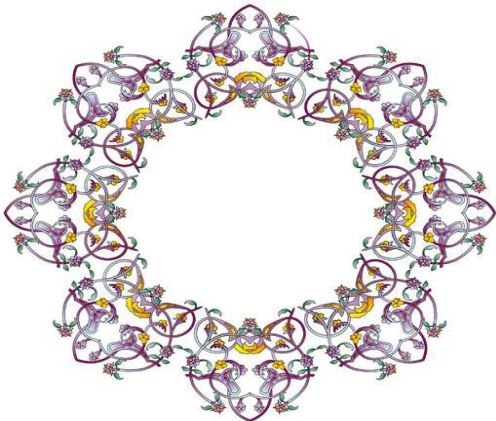
İşte Maraşlı Şeyhoğlu Satılmış'ın hikâyesi... Maraşlı Şeyhoğlu Satılmış soranlara kendisini şöyle anlatır; "Ben ailenin tek çocuğuyum. Benden önce kardeşlerim ölmüş. Böyle hâllerde doğan çocuğa Allah'a satar-san, çocuk ancak böyle yaşarmış. Babam şeyhtir. Böyle şeylere inanmaz. Annemin isteği ile ismimi Satılmış koymuşlar"

Maraşlının hikâyesi acıklıdır, halkımızın o günlerde yaşadığı hazin hikâyesini, sefaleti, açlığı, savaşı, aşkı, sevgiyi, çileyi anlatır.

Maraşlı Şeyhoğlu Satılmış'ın hikâyesi Türk askerinin hikâyesidir Türk halkının hikâyesidir.

İşte Maraşlının hayatı, işte Faruk Nafiz Çamlıbel' in eseri.

Bütün şehitlerimiz ve edebiyatçılarımızı rahmetle anıyorum...

GÖR BENDEKİ NEŞEYİ

Kıyâmette Rabb'im bana bir kulum
Desin bak gör sen bendeki neşeyi
Haşrolunca cennetime gir kulum
Desin bak gör sen bendeki neşeyi

Mutmain nefsiyle rûhu şenlere
Katıl sâlih amel işleyenlere
Nâr-ı cehennemden korkma boş yere
Desin bak gör sen bendeki neşeyi

Günâhlar el çekip el dirimizden
Tevbeyle arınsın kalp kırımizden
Dünyada râzıydık birbirimizden
Desin bak gör sen bendeki neşeyi

İsmim hatırına geldikçe andın
Unutsan nadâmet hissiyle yandın
Dostuma dost düşmanıma düşmandın
Desin bak gör sen bendeki neşeyi

Sevip sevdiğimi sevdiğim diye
Buğzettin buğz buğzettğim kinliye
Mümîn muvahhiddin endişen niye
Desin bak gör sen bendeki neşeyi

İlk kabrinde melekleri Tevvâb'ın
Sorgularken doğruydu her cevabın
Ağır bastı son mîzânda sevâbın
Desin bak gör sen bendeki neşeyi

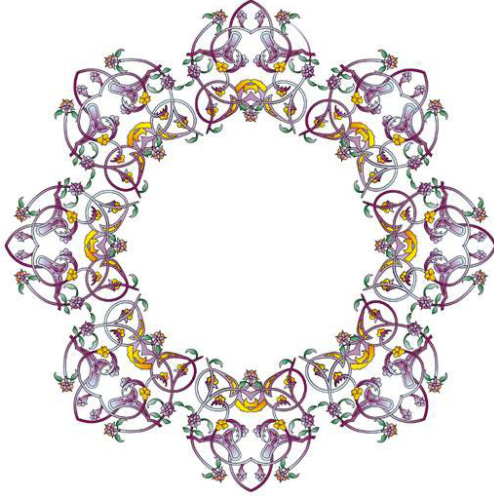
Dertten muzdaribe dermana gittin
Yardıma muhtacın yanında bittin
Ne incindin ne kimseyi incittin
Desin bak gör sen bendeki neşeyi

Edep hayâ sermayendi özünde
Ne yalan ne hilâf vardı sözünde
Makam mevki mal mülk yoktu gözünde
Desin bak gör sen bendeki neşeyi

İlmiyle âmiller can yoldaşındı
Seherlerde azığın gözyaşındı
Namaz niyâz naz zikrullah aşındı
Desin bak gör sen bendeki neşeyi

Şerif'im fedâdır kan kemik etim
Anadan öksüzdü babadan yetim
Ehl-i dine Resûlullah ümmetim
Desin bak gör sen bendeki neşeyi

Şerif MENGÜTEMÜR

BENİ KÖYÜME GÖMÜN

Bir bir geçip gidiyor, ölümsüz bildiklerim
Yan yana yatmış orda, uyuyor sevdiklerim
Anam, babam, yârimdir, toprağa verdiklerim
Bir çalı dibi olsun, köyümde benim yerim

Gençliğimi geçirdim, doğduğum o toprakta
Ağacını ben diktim, parmak izim yaprakta
Tırpanında orakta biçilen gür başakta
Gezdiğim tarlalarda kaldılar emeklerim

Okulunda okudum, son sınıfı bitirdim
Her gittiğim yerlere bilgilerim götürdüm
Şiirim şarkı yaptım, saz başına oturdum
Çağlar boyu yetecek, orda öğrendiklerim

Gurbet ellere düştüm, bir lokma ekmek için
Sılayı özledikçe ağlarım için için
Beni yaraladılar bilmem ki neydi suçum
Çok çabuk vazgeçtiler, canımdan sevdiklerim

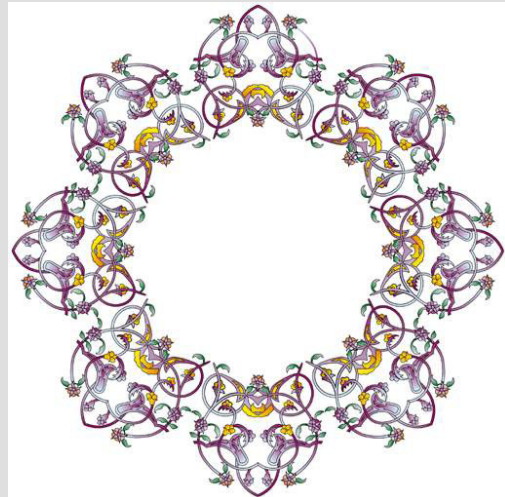
Gurbeti hiç sevmezdim yurt yuva kurdum orda
İki vatanlı oldum bir ordayım bir burda
Emek verirsene eğer her bir şeyin olur da
Yerini dolduramam gönlümden tez gidenin

Bağına ağaç diktim büyüsün diktiklerim
Gurbet elde süründüm yetmez mi çektiklerim
Çoktan uzaklaştılar yakınım gördüklerim
İş bitince gittiler, uğruna öldüklerim

Şimdi gurbette beden gönlüm sılada gezer
Yavrularım uzakta bu da beni çok üzer
Günden güne yaklaşır ecel peşimde gezer
Bir taş dikin başıma derin olmasın yerim

Gurbette derdim bitmez her gün artar kederim
Mevla'm uzakta yazmış benim hazin kaderim
Beni köyüme gömün sizlerden son dileğim
Doğduğum topraklarda çürüsün kemiklerim...

Meryem IRKILATA

ÇINGİ DERGİSİ

Çingî iki ayda bir yayımlanır. Dergimize gönderilen yazıların yayımlanması için şairlerinden/yazarlarından ücret istenmez. Dergimizde yayımlanan eserler için de yazarlarına telif ücreti veya herhangi bir ücret ödenmez. Derginin yayın dili, Türkçedir. Dergimize gönderilen şiirler/yazılar daha önce herhangi bir yerde yayınlanmamış ve yayımlanmak üzere herhangi bir dergiye gönderilmiş olmamalıdır. Eserlerin hukuki ve etik sorumlulukları eser sahibine aittir. Dergimize gönderilen şiirler/yazılar yayınlansın veya yayınlanmasın eser sahibine iade edilmez. Editörler gerekli gördükleri düzeltmeleri yaparlar. Dergimize yazı gönderenler bunları kabul etmiş sayılırlar.

YAZIM KURALLARI

1. Yazılar/şiirler, aşağıdaki ölçütlere uyularak yazılmalıdır:
 - a) Word programında Times New Roman fontu kullanılmalıdır. Font büyüklüğü 11 olmalı, paragraf girintisi yapılmamalıdır. Satır aralığı tek olmalı, paragraflardan önce veya sonra sonra boşluk bırakılmamalıdır.
 - b) Başlıkların tamamı büyük harflerle yazılmalı ancak koyu (bold) yapılmamalıdır.
 - c) Düz yazılarda başlıktan sonra yazar Adı SOYADI yazılmalıdır.
 - ç) Şiirlerde de başlıkların tamamı büyük harflerle yazılmalıdır. Şairin Adı SOYADI şiirden sonra örnekteki gibi yazılmalı, beyitler/dörtlükler/bölümler arasında bir satır boş bırakılmalıdır.
 - d) Noktalama işaretlerinden sonra, aralık çubuğuyla bir boşluk bırakılması gerektiği unutulmamalıdır.
2. Eser sahibi JPEG veya PNG formatında bir fotoğrafını da göndermelidir. Fotoğraf adını "adınız_soyadınız" şeklinde belirleyiniz. Fotoğraflar word belgesine eklenmemelidir.
3. Yukarıda belirtilen kurallara uymayan şiirler/yazılar değerlendirmeye alınmaz.

KÜLTÜR SANAT EDEBİYAT DERGİSİ

Kültür ve Turizm Bakanlığı dergimizin abonesidir

